

LAULUPEO NUMBER

HELLIKVND

Nr. 2

JUUNI

1923

ESTI MYSIKA AJAKIRI

SPEDITIONS- UND TRANSPORT-GESELLSCHAFT

CARL LASSEN

REVAL, Alte Hafenstrasse 11.

Postfach Nr. 167. Fernsprecher: 7-59, 15-37, 22-10.

Telegramm-Adresse für alle Häuser: „CARLASSEN“

BANK-KONTEN:

REVAL: Eesti Pank-Konto Nr. 819, G. Scheel & Co., Harju Bank, Estländische Industrie- & Handelsbank, Estnisch-Russische Bank, Dorpater Bank, Zweigstelle Reval.
DORPAT: Dorpater Bank. BERLIN: Deutsche Bank.

PASSAGE-VERTRETER DER HAMBURG SÜD-AMERIKANISCHEN
DAMPFSCHIFFFAHRTS-GESELLSCHAFT HAMBURG.

Niederlassungen des Internationalen Speditionshauses

CARL LASSEN

in:

Hamburg I	Heilbronn a. N.	Triberg i. B.
Bremen	Kaiserslautern	Ulm a. D.
Lübeck	Karlsruhe	Wiesbaden
Stettin	Kehl a. Rhein	Worms
Danzig	Köln a. Rhein	Wien I
Emden	Lahr i. B.	Salzburg
Flensburg	Leipzig	Bodenbach a. Elbe
Aachen	Mainz	Cluj
Barmen-Rittershausen,	Mannheim	Cernauti
Berlin N. W. 21	München	Satumare
Breslau	Neustadt a. d. Hardt	Arad
Cassel	Nürnberg	Oradea-Mare
Chemnitz	Offenburg (Baden)	Rotterdam
Dresden-A.	Passau	Stockholm
Düren	Pforzheim	Gothenburg
Düsseldorf	Prostken	Christiania
Emmerich	Ravensburg	Kopenhagen
Frankfurt a. M.	Regensburg	Esbjerg
Freiburg i. Br.	Schramberg	Lissabon
Furtwangen i. B.	Schwenningen a. N.	
Halle a. S.	Stuttgart	

Rätsepmeister J. PUKSBERG

(Peterburist)

Alati suur väljavalik inglise ülikonna riietest

Tallinn, Pikk tänav 36

Telefon 11-79

Schneider J. PUKSBERG

(aus Petersburg)

Ständiges Lager von Englischen Stoffen

Reval, Lang-Strasse 36

Telephon 11-79

Портной Я. Я. ПУКСБЕРГЪ

(из Петрограда)

Всегда большой выбор английской материи

Ревель, Морская ул. 36

Телефон 11-79

Asutatud 1873 a.

TALLINN,
Pikk tän. nr. 29.

EUGEN BRANDT MUUSIKARIISTADE KAUPLUS

Postkast nr. 91.

Pianinos
von
Römhildt - Weimar

Kunstwerke allerersten Ranges
12 goldene Medaillen und I. Preise.

von LISZT, Bülow, d'Albert wärmstens
empfohlen. Anerkennungsschreiben a. allen
Theilen der Welt.

Kõige suurem ja täielikum noodiladu Eestis, igasugune
muusikakirjandus, niisama alati ladus rikkalikus valikus
kõige paremini väljatöötatud:

**Viulid, celloid, mandoliinid,
gitarrid, balalaikad, tsitterid,
puust ja metallist puhkpillid,**

nagu: flöötid, klarnetid, kornetid, altosarved, tenorsar-
ved, baritonid, bassid, tuubad, trummid, tamburiinid jne.

Igasugused muusikariistade tarbed, alati
värsked keeled 1-a häduses kõigausufe
keelpillidele.

Järgmiste ilmakeuuliste firmade
ainuesitaja Eestis:

RUD. IBACH & SOHN, BARMEN.
RÖMHILDT, WEIMAR

tõsine päri klaveriehituse kunstis,
võistluseta väljatöötamisviisi poolest.

Väljellimised täidetakse ruttu ja korralikult.

:: Ladus puuduv kirjandus muretsetakse ::
Järelepärimistele saateraha juurde lisada.

SPEDITIONS- UND TRANSPORT-GESELLSCHAFT

CARL LASSEN

REVAL, Alte Hafenstrasse 11.

Postfach Nr. 167. Fernsprecher: 7-59, 15-37, 22-10.

Telegramm-Adresse für alle Häuser: „CARLASSEN“

BANK-KONTEN:

REVAL: Eesti Pank-Konto Nr. 819, G. Scheel & Co., Harju Bank, Estländische Industrie- & Handelsbank, Estnisch-Russische Bank, Dorpater Bank, Zweigstelle Reval.
DORPAT: Dorpater Bank. BERLIN: Deutsche Bank.

PASSAGE-VERTRETER DER HAMBURG SÜD-AMERIKANISCHEN
DAMPFSCHIFFFAHRTS-GESELLSCHAFT HAMBURG.

Niederlassungen des Internationalen Speditionshauses

CARL LASSEN

in:

Hamburg I	Heilbronn a. N.	Triberg i. B.
Bremen	Kaiserslautern	Ulm a. D.
Lübeck	Karlsruhe	Wiesbaden
Stettin	Kehl a. Rhein	Worms
Danzig	Köln a. Rhein	Wien I
Emden	Lahr i. B.	Salzburg
Flensburg	Leipzig	Bodenbach a. Elbe
Aachen	Mainz	Cluj
Barmen-Rittershausen,	Mannheim	Cernauti
Berlin N. W. 21	München	Satumare
Breslau	Neustadt a. d. Hardt	Arad
Cassel	Nürnberg	Oradea-Mare
Chemnitz	Offenburg (Baden)	Rotterdam
Dresden-A.	Passau	Stockholm
Düren	Pforzheim	Göteborg
Düsseldorf	Prostken	Christiania
Emmerich	Ravensburg	Kopenhagen
Frankfurt a. M.	Regensburg	Esbjerg
Freiburg i. Br.	Schramberg	Lissabon
Furtwangen i. B.	Schwenningen a. N.	
Halle a. S.	Stuttgart	

Rätsepmeister J. PUKSBERG

(Peterburist)

Alati suur väljavalik inglise ülikonna riietest

Tallinn, Pikk tänav 36

Telefon 11-79

Schneider J. PUKSBERG

(aus Petersburg)

Ständiges Lager von Englischen Stoffen

Reval, Lang-Strasse 36

Telephon 11-79

Портной Я. Я. ПУКСБЕРГЪ

(из Петрограда)

Всегда большой выбор английской материи

Ревель, Морская ул. 36

Телефон 11-79

Asutatud 1873 a.

TALLINN, Pikk tän. nr. 29. **EUGEN BRANDT** Postkast nr. 91. **MUUSIKARIISTADE KAUPLUS**

Pianinos
von
Römhildt - Weimar

Kunstwerke allerersten Ranges
12 goldene Medaillen und I. Preise.

von LISZT, BÜLOW, d'Albert wärmstens empfohlen. Anerkennungsschreiben a. allen Theilen der Welt.

Kõige suurem ja täielikum noodiladu Eestis, igasugune muusikakirjandus, niisama alati ladus rikkallikus valikus kõige paremini väljatöötatud:

Viulid, celloid, mandoliinid, gitarrid, balalaikad, tsitterid, puust ja metallist puhkpillid,

nagu: flöötid, klarneetid, kornetid, altosarved, tenorsarved, baritonid, bassid, tuubad, trummid, tamburiinid jne.

Igasugused **muusikariistade tarbed**, alati värsked **keeled 1-a häduses** kõiksuguste keelpillidele.

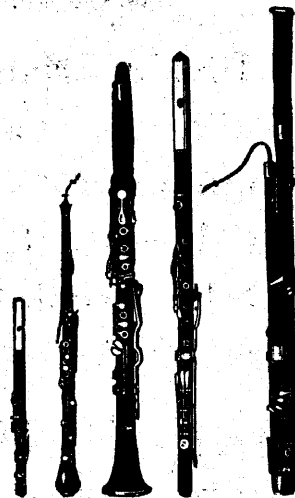
Järgmiste ilmakuulsate firmade ainuesitaja Eestis:

RUD. IBACH & SOHN, BARMEN.
RÖMHILDT, WEIMAR

tõsine pärl klaveriehtuse kunstis, võistluseta väljatöötamisviisi poolest.

Väljellimised täidetakse ruttu ja korralikult.

:: Ladus puuduv kirjandus muretsetakse ::
Järelepärimistele saanteraha juurde lisada.

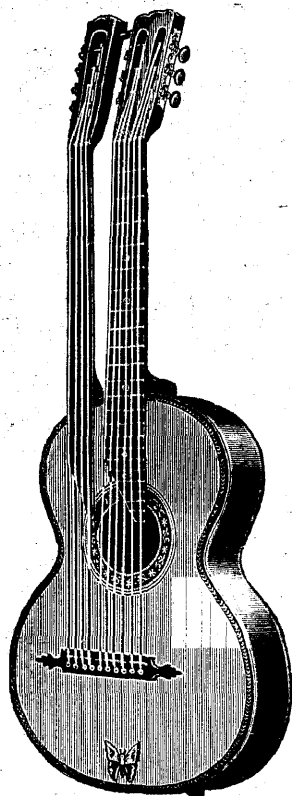
Keelpillide töökoda
A. Pressraud

TALLINNAS,

S. Ameerika t. 3^a

Täidan
gitarride, mando-
liinide, mandoo-
lade ja baritonide
tellimisi

Parandan
kõiki keelpille
korralikult.

O. KRUPP

Noodikauplus
ja Antiquariat

Tallinnas, Dunkri tänav 4.

Eriala: Juhusliselt saada vene, prantsuse ja teisi noote.

**Pianiinod J. RÄSSA
vabrikust, Tartust**

Kõrgema „Grand Prix“ auhinnaga kroonitud Brüsselis.

Müük vastutusega.

Tiivklaverisi ja pia-
niinosid teistest
maailma kuulsatest
vabrikutest soovi-
tab parajate hin-
dadega.

KARL JÜRGENSON

Tallinnas, Kuninga t. Nr. 5

OSKAR HEINE

Klaverivabrik

Tartu, Tähe tän. 114 Kõnetr. 4-82

soovitab

ilusa kõlaga, puhtalt väljatöötatud

pianiinosid

mitmesuguses suuruses.

Muusikariistade = kauplus =

Tallinn, Kopli t. 2-a, Kõnetr. 26-64

Soovitab suures valikus igasugu muusikariistu, grammofone, platesid ja üksikuid osasid. Alati saadaval värsked viiuli, cello ja kontrabassi keeled.

Elteade:

Lähemal ajal ilmuvad Eestikeelsed grammofoni plated. Välitellimised täidetakse korralikult ja ruttu.

JOH. MITT

Pneumaatiliste muusikariistade tehas

A. Terkmann

Tallinn, Uus-Tatari tän. 12

Eriala:

Kiriku ja kontsertorelid. Harmooniumid kodu ja koolile. Harmooniumid isemängiva sisseadega.

Klaveri ehitaja ja hääldesäädja

E. USLALL

Moskvast.

Võtab kõiksugu parandusi ja hääldesäadmisi vastu. Töö korralik.

TALLINNAS, Harju tänav Nr. 36, krt. 3.

Jalgrattaid „M O W E”

ja teistest firmadest ning kõiki jalgratta tarbeid võistlemata hindadega soovivad

Johanson ja Palo

UUS TÄN. 7.

Inglis
saapakreem

NUGGET

Английский
сапожный крем

Esitaja: WALDEMAR G. HERZBERG & Ko.
Tallinnas, Rataskaevu tänav 14, Telefon 9-32

Kala - Konservi tööstus TH. SEPP

Soo tänav Nr. 4

Telefon 16-54

KÕRGES HÄÄDUSES
Tallinna kilu ja õlisprot-
tisid saadaval igal ajal.

Puhkpillide puhastamiseks
ja ka koduses majapidamises. Tarvitage ainult

„BRASSO“

Pääladu: WALDEMAR G. HERZBERG & Ko.
Tallinnas, Rataskaevu tänav 14, Telefon 9-32

... siiski ei ole
paremaid pa-
berosse kui
„Fru-Fru“!

Igaühele tuntud üliriieete kauplus

S. SCHWARZ

Tallinn, Pikk tänav Nr. 13 Asut. 1880

Soovitan oma töökojas valmistatud, kõige uemate moodide järele suures väljavalikus meesterahva pallituid, inglise schewiotist siniseid ja heledaid ülikondi ja püksi. Naisterahva suvemantlid, kimonod ja kostüümid valmistatud modelli järgi. Suur väljavalik meeste- ja naisterahva vihmamantlid. Tellimised võetakse vastu, täidetakse ruttu ja korralikult. Töö eest täielik vastutus.

Hinnad mõõdukad.

Suur väljavalik meesterahva õlg-feteca ja plüüs kübraid ja sonid.

Austusega S. Schwarz, Pikk t. 13

VIII. laulupeo üldine kava.

Reedel, 29. juunil.

„Estonia“ teatris kell $1/23$ päeval ooper „Aida“; kell $1/28$ õhtul näidend „Uus minister“.

Jaani kirikus kell 9 õhtul Händeli oratooriumi „Messias’e“ pääproov „Estonia Muusika Osakonna“ korraldusel.

Näituse aias (paviljon №6) kell 9 õhtul pasunakooride häälestamine.

Laulupeo laval kell 11 õhtul Sophokles-Hoffmansthali näidend „Kuningas Ödipus“ Draamateatri korraldusel.

Laupäeval, 30. juunil.

„Kalevi“ aias kell 6 hommikul pasunakooride pääproov.

Laulupeo platsil kell 6 hommikul laulukooride pääproov.

„Estonia“ teatris kell $1/210$ hommikul näidend „Uus minister“.

Laulupeo platsil kell 10 hommikul pasunakooride pääproov.

Jaani kirikus kell 11 hommikul Händeli oratooriumi „Messias’e“ ettekanne „Estonia Muusika Osakonna“ korraldusel.

„Estonia“ kontsertsaalis kell 11 hommikul „Tungla“ laulukoori kontsert.

Näituse platsil kell $1/22$ päeval pidurongi korraldamine; kell 2 pidust osavõtjate lauluseltside ja kooride rongikäik laulupeo platsile.*)

Laulupeo platsil kell 5 pääle lõunat ühendatud kooride kontsert.

„Estonia“ kontsertsaalis kell 9 õhtul Tallinna Meeste-lauluseltsi kontsert.

„Estonia“ teatris kell 9 õhtul ooper „Aida“.

Jaani kirikus kell 11 õhtul A. Topmanni oreliõhtu.

Laulupeo laval kell 11 õhtul O. Wilde „Salome“ Draamateatri korraldusel.

Pühapäeval, 1. juulil.

Tornides kell 6 hommikul pasunakooride mäng.

Laulupeo platsil kell 6 hommikul laulukooride pääproov.

*) Rongikäik: Vaksali puiestee, Falgi tee, Toompää loss, Komandandi tänav, Vabaduse plats, Harju tn., Raekoja plats, Suur-Karja tn., „Estonia“, Viruvärava puiestee, Veneturg, Narva maantee, laulupeo plats. Koorid grupeeritakse maakondade kaupa (vanemad ja tähtsamad koorid ees). Iga koor käib oma lipuga.

„Kalevi“ aias kell 7 hommikul pasunakooride pääproov.

„Estonia“ teatris kell 8 hommikul ooper „Rigoletto“.

„Estonia“ kontsertsaalis kell 10 hommikul Helsingi „Kansalis-kuoro“ kontsert.

„Estonia“ teatris kell 12 päeval näendid „Sootuluke“ ja „Mahajäetud maja“.

„Estonia“ kontsertsaalis kell 1 päeval Eesti helitööde kontsert „Estonia Muusika Osakonna“ korraldusel.

Laulupeo platsil kell 4 pääle lõunat ühendatud kooride kontsert.

Oleviste kirikus kell 7 pääle lõunat Mozarti „Requiem’i“ pääproov lauluselts „Ilo“ korraldusel.

„Estonia“ kontsertsaalis kell 9 õhtul Ungari üliõpilaste koori kontsert.

„Estonia“ teatris kell 9 õhtul operett „Lõbus talupoeg“.

Jaani kirikus kell 9 õhtul *à capella* kontsert klassilistest helitöödest „Estonia Muusika Osakonna“ korraldusel.

Laulupeo laval kell 11 õhtul Rabindranath Dagore näidend „Ohver“ Draamateatri korraldusel.

Esmaspäeval, 2. juulil.

„Estonia“ teatris kell $1/29$ hommikul, ooper „Aida“.

„Estonia“ kontsertsaalis kell 10 hommikul A. Krulli loeng muusika üle.

Laulupeo platsil kell 12 päeval:

- ühendatud sõjaväe orkestrite kontsert,
- üksikute laulukooride esinemine,
- ühendatud kooride kontsert.

„Estonia“ teatris kell 1 päeval näidend „Elektra“.

„Estonia“ kontsertsaalis kell $1/23$ päeval Tenno Vironi kontsert.

Oleviste kirikus kell 3 päeval Mozarti „Requiem’i“ ettekanne lauluselts „Ilo“ korraldusel.

„Estonia“ teatris kell 9 õhtul baleti ettekanded.

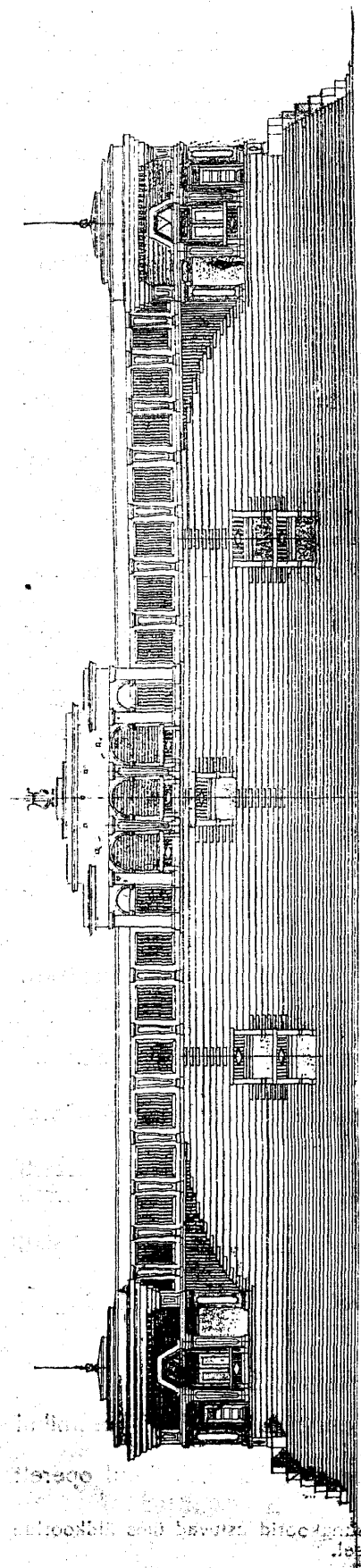
Laulupeo laval kell 11 õhtul R. Dagore „Ohver“ Draamateatri korraldusel.

Teisipäeval, 3. juulil.

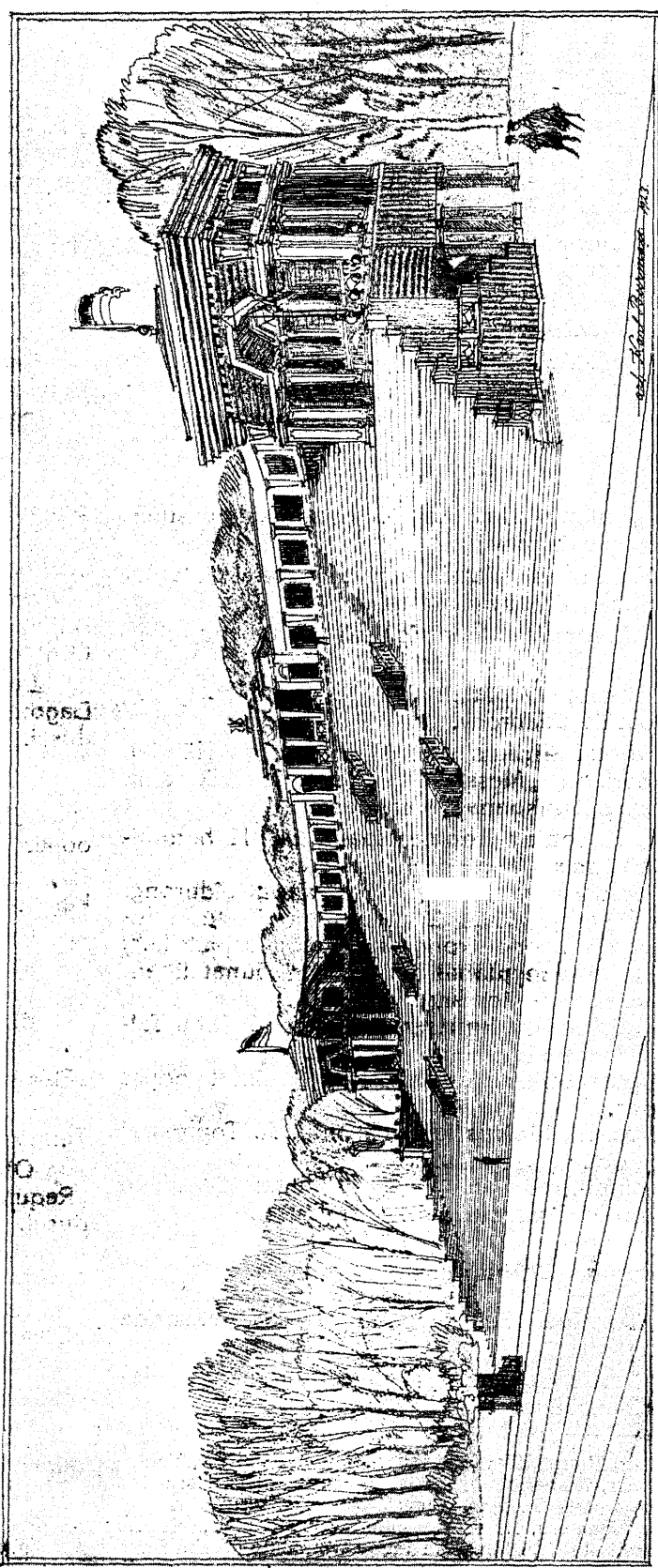
„Estonia“ teatris kell $1/29$ hommikul ooper „Rigoletto“.

„Estonia“ teatris kell $1/28$ õhtul operett „Lõbus talupoeg“

Märkus: Pasunakoorid astuvad üles üldkooride kontserdi eel.

Laululava eestpoolt vaadates.

Laululava kõrvalt vaadates.

Eesti helikunsti arenemisest.

Kui meie Eesti helikunsti arenemisest kõneleda tahame, siis peame silmas pidama, et meil ühe uue, pea täiesti veel sündimata asjaga tegemist on. Mina mõtlen siin ainult Eesti rahvuslase omapärase helikunsti päale. Igal rahval on tema muusikas omapäraseid, rahvuslisi jooni, iseäranis meloodikas. Seda meloodikat võib mitmel viisil harmoniseerida, — meloodika omapärasuse, karakteri järele. Meloodika ise kutsub omapärase harmonisatsiooni esile.

Seda võime iseäranis lõunamaa rahvaste rahvuslises muusikas tähele panna. Meile vahest veel ligem ja arusaadavam on Norra rahvusline helikunst, mille looja ja kõige suurem esitaja oli Edv. Grieg.

Ühe sõnaga, iga rahvusline muusika on omapärane meloodikas ja harmoonias, mõne rahva juures enam, teise juures vähem.

Rahvusliste heliloojate ülesanne on rahvamuusikasse süveneda, seda uurida ja siis sellele ka omapärane harmoonia luua. Seda võib, iseenesest mõista, ainult helilooja teha, kes rahva keskel on üleskasvanud, kes väiksest põlvest saadik rahva viise on kuulnud, kelle muusikaline mõtlemiseviis on rahva omaga kokku sulanud. Need oleks kõige elementaarsemad eeltingimised rahvuslase helikunsti loomiseks.

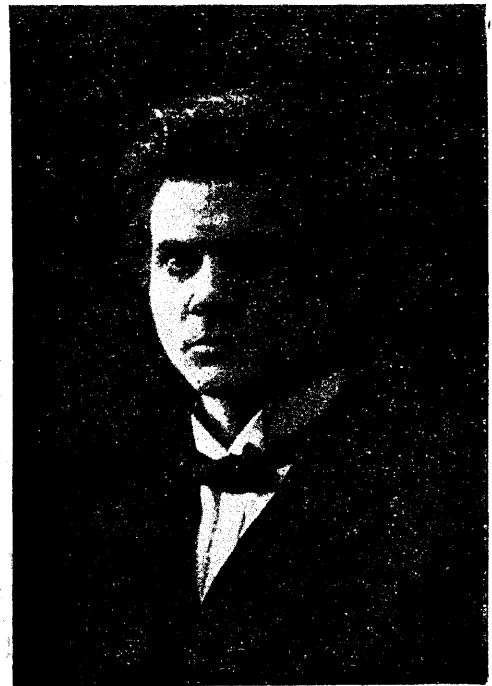
Kui kaugele on Eesti helikunst selles suhtes jõudnud? Kas võime meie oma rahvuslase, omapärasest helikunstist juba kõneleda? Vaevalt küll, nagu juba alguses tähendasin.

Meie heliloojad olid poliitilistel põhjustel liiga tugeva võõra surve all ja ei jaksanud mitte iseseisvaks areneda. Saksa kool, iseäranis muusikas, mis meie kodumaal valitses, lämmutas kõik rahvuslase muusika loomise katsed ära. Nii siis algas meie helikunst sellest, et esimesed komponistid kõik Eesti muusikat Saksa „Liedertafel'i“ muusika stiilis löid. Esimesed katsed rahvuslase muusikat luua tegi A. Kunileid, kelle harmonisatsioonis meie juba rahvuslase omapärasust leiame, kuid kahjuks on tema õige vähe teinud järele jätnud. Suure vaimustusega haaras sellest tööst kinni Dr. K. A. Hermann, kuid vähese muusikalise hariduse tõttu ei õnnestanud temal ka see töö mitte, vaid oli ennem kahjulik kui kasulik, sest tahtmata sattus ka tema tugevasti Saksa mõju alla ja kasvas ühtlasi rahvast selle läbi enam Saksa laulust lugu pidama kui Eesti omast.

Suur teenus on siiski Dr. K. A. Hermannil selles mõttes, et tema palju rahvaviise korjas ja neid sellega kadumisest päästis. Olgu siin kohal veel nimetatud A. Thomson, kes kui asjaarmastaja õige õnnelikult hitmed laulukesed rahvuslase stiilis kirjutas ja harmoniseeris. Kuid nõnda kui võõrarahva kultuur meie rahvuslase püüdeid

ja kultuuri ei suutnud ära lämmatada, nii ei kadunud ka rahvusline muusika. Tõusid isikud, kes kõigi raskuste ja takistuste päale vaatamata, truiks jäid rahvuslasele aatele ja käed külge panid et rahva vaimuvara korjata, kasvatada ja rahvale juba ajakohases ümbrikus seda vara tagasi anda. Vähe on meil rahvusline helikunst edenenud, kuid kõige nooremate helimeistrite juures leiame juba õige palju, mis lootust äratab, et meie rahvusline helikunst tõesti areneva saab ja meie sellega teiste rahvaste peres ka üheõigusliste liigetena vastuvõttu leiame.

Meil on juba rida heliloojaid, kes tähelepanuväärt teokseid on loonud, aga vahe on ikka suur, olla Eestis sündinud komponist ehk olla Eesti rahvusline komponist. Meie näeme nii

Juhan Simm.

Üldkooride juhataja laulupeol. „Vanemuse“ suveorkestri juht.

mõnegi meie helilooja püüdmist Eesti rahvuslase muusikat luua, kuid püüdmine üksi ei aita, puudub Eesti vaim!

Mis on aga selleks vaja et Eesti rahvusline helikunst areneks ja missugune see rahvusline helikunst peaks olema? Need kaks küsimust tekivad nii mõnelgi lugejal, kes on harjunud kõiki Eesti muusikaks tembeldama, kui aga helilooja eestlane on. —

Kuidas võiks Eesti helikunst areneda? Selleks on tarvis, nagu eelpool tähendasin, et heli-

looja rahvaga kõige lähemas ühenduses oleks, et tema mitte kirjutuslaua taga ei komponeeriks Eesti muusikat, vaid rändaks rahva seas ümber, kuulaks rahva omapäraseid viise ja süveneks rahva omapärasusse. Edasi tuleks juba töö kirjutuslaua taga. Helilooja peab uurima meie rahvaviise, neid teoreetiliselt analüüerima ning uurima, missugune harmonisatsioon on nendel viisidel kõige loomulikum ja vastavam rahvavaimule.

Meie rahvaviiside ligemal uurimisel leidub nii mõndagi huvitavat, üllatavat. Näituseks, võime meie oma rahvaviisidest koguniste iseäralisi helitõuge leida, mis üldises muusika teoorias veel täiesti tundmatud. Meie leiame rahvaviisidest iseäralisi kadentse, mis on algupäraseid ja ainult Eesti rahvamuusikale omased. Meie leiame palju uudiseid, kui ligemalt rahvaviise uurime. Nende uurimiste tagajärjed tuleks kõik kirja panna, et materjaal jääks noortele. Selle asemel et riiklisi stipendiume anda loomata tööde eest, oleks loomulikum, kui määrataks teatava ülesande tarvis toetussummasid. Meie rahvaviisid rändavad ikka veel kuskil võõral maal; neid korraldab keegi mitte-eestlane, kuna aga Eesti heliloojad sugugi oma rahva vaimuvara ligi ei pääse! Ei või ka senini juttu olla Eesti helikunsti arenemisest, kuni materjaal kümne luku taga ja võõraste käsitada on. Need väärnähtused peavad kõige enne kaduma, nende kõrvaldamine peaks kõige esimene ülesanne Haridusministeeriumi Kunstosakonnal olema.

Kui see materjaal heliloojatel kättesaadav oleks, leiduks isikuid, kes seda uurima hakkaks, kes siis oma uurimise tagajärgedest ka noorematele meie kõrgemates muusikakoolides seletaks, — siis võime juba sellest kõnelema hakata et meil Eesti helikunst areneb.

Meil oldakse arvamisel, et Eesti helikunst peab kuskilt taevast ühekorraga alla kukkuma, mingisugune iseäraline olevus peaks sündima ja Eesti rahvuslase helikunsti kaasa tooma! Seda „olevust“ otsitakse ja oodetakse, millal tema ilmub ning vähesed saavad sellest aru, et tarvis on eeltingimisi luua, eeltööd teha et meie helikunst võiks areneda? Kui eeltingimised loodud, eeltööd tehtud, siis võib noor helilooja, kes varustatud teadmistega ja kellele Looja seda püha tulukest kaasa andnud, Eesti rahvuslase helikunsti loomisele asuda. Missugune see rahvusline helikunst peaks olema, sellest järgmisel korral.

M. Lüdigi.

Rahvusmuusikast.

(Järg).

Asume nüüd muusika teoreetilise külje vaatamisele.

Meie, Lääne - Euroopa muusika esitajad, tunneme pääsajalikult ainult üht mashöör- ja

kahte (s. o. harmoonilist ja meloodilist) minöör astmikut. Mõned rahvused üksikutel ajajärkudel tarvitasid aga mitmesugusid astmikke, et õni rahvalaule luua. Toon selleks rea näituseid:

Vanal ajal ei tuntud pool-toone; vanaaegsed laulud esinevad kõik terve-toonides. Rahvalaulude kõige vanem astmik on järgmine: do, re, fa, sol, la. Sellele astmikule on vanaaegsete rahvaste viisid ehitatud, ning see iseloomustab vanu rahvaviise üleüldse. Nii, näituseks, on see astmik vanade Schotti, Saksa, Vene jne. laulude aluseks.

Ka praegusel ajal on kultuuriliselt võrdlemisi madalal arenemisastmel seisvate rahvaste juures eelnimetatud astmik nende rahvalaulude põhjaks, näit. Hiinas ja Jaapanis.

Inimkonna arenemisega hakkavad esinema pool-toonid, kuigi väga mitmekesiselt asetatuna. Üldiseks põhjamaa rahvaste minöör astmikuks on: la, si, do, re, mi, fa, sol — kerkivas ja vajuvas sihis. Ungarlaste ja mustlaste rahvalaule iseloomustavad minöör astmiku kõrgendatud kvart ja septiim, nimelt: la, si, do, re, mi, fa, sol.

Araabia rahvalaulude üheks iseäralduseks on pooltoon mashööri VI ja VII astme vahel: do, re, mi, fa, sol, la, si, ning teiseks suurendatud sekund minööris (la, si, do, re, mi, fa, sol) ja mashööris (do, re, mi, fa, sol, la, si) VI — VII astme vahel.

Nendel astmikutel põhjenevadki teiste rahvaste viisid, kes Araabia muusika mõju all seisisid, nagu Kaukaasi rahvaste omad — iseäranis georglaste — siis Türki, Persi, nüüdisaja Greeka ja Palestiinas elavate hebrealaste rahvalaulud.

Ka vanas greeka muusikas leidsid mitmesugused astmikud, mis oma pool-toonide asekohta tõttu üksteisest erinesid; need olid: dooria, früügia, lüüdia, miksolüüdia, hüpodooria, hüpofrüügia, hüpolüüdia ja hüpomiksolüüdia helistikud. Ei tarvitse siinkohal anda lähemaid seletusi nende astmikute kohta, sest igas muusika ajaloos ja teooria õperaamatus leidub teateid nende üle. Nendel vana-greeka astmikutel (kirikhelistikkel) põhjenebki terve greeka-apostliku ja rooma-katoliku kirikumuusika.

Teoreetiliselt iseäralised astmikud leiame India ja Araabia muusikas: nii jaguneb India astmik 22-heks sisaldades isegi veerand-toone ja Araabia astmik 17-neks, kus leiduvad kolmandik-toonid. Tuleb aga kohe tähendada, et need veidrused India ja Araabia muusikas ainult teoreetiliselt esinevad. Nagu teada, on hindulased ja araablased väga tundelised; nad sümboliseerivad kõige harilisemaid nähtusi ja fantaseerivad lõpmatuseni. Selle nende karakteri iseäraluste tulemuseks on ka nende muusika fantastiline teooria. Praktiliselt on aga asi hoo-

pis teisiti: hindulased tarvitavad (kuigi see teorias teisiti näib) astmikut terve- ja pool-toonides, ning nende laulud on kergesti harmoneeritavad. Viimane asjaolu tõendab, et see kultuuriliselt ja poliitiliselt mahajäänud rahvas oma seesmist, hingeliste omaduste poolest väga rikas on.

Ka araablaste praktikas koosneb astmik terve- ja pool-toonidest, ega leidu kolmandiktoone, nagu teorias seletatakse.

Olen isiklikult kogema pidanud, et mu tõendused õiged on. Ma pole küll Hindu laule algpärases ettekandes kuulnud, sest et ma Indias ei ole käinud, kuid selle vastu on väga palju võimalusi olnud Araabia viise kuulda Türgis, Egiptuses, Niiluse kallastel, Liibia kõrbe oasides, Palestiinas, Jeruusalemmas, Surnumere kallastel rändavate beduiinlaste keskel; ka kuulsin Süüria kõige paremaid laulikuid Antiookia patriarhi juures jne. Panin nende muusikas tähele neid iseäraldusi, millest eespool kõnelesin, kuid kolmandiktoone pole ma iialgi kuulda saanud, küll aga ebatäpikäältsust intonatsioon. Kuid see pole nende arukordse muusikaalsuse tulemuseks, vaid arenematusse tõenduseks.

Viimasel ajal on iseäraline tähelepanu kingitud terve-toonilisele astmikule — do, re, mi, fa $\sharp$, sol $\sharp$, la $\sharp$, missugust suuna muusikas võime nimetada modernismiks. Sarnast astmikut leiame muusika literatuuris, näit.: Glinka (Soomlase aaria oop. „Ruslan ja Ludmilla“), Rimski-Korssakovi, Debussy ja Richard Straussi juures. Teoreetiliselt töötas selle astmiku välja vene helilooja Rebikov; tema hakkas esimesena muusikalisi teokseid ainult selles astmikus kirjutama.

Skriaabini teeneks on see, et üks uus astmik eluliseks sai, mis kõlaliste kombinatsioonidele täiesti uued perspektiivid avas. Skriaabin pani astmiku aluseks kõla, oletades, et just sarnaselt kujundatud astmik ja sellest olenev harmonia kõige loomulikumal alusel seisavad.

Nagu füüsikast teada, on heli komplitseeritud nähtus. Samuti, kui harilikus valges kiires kõik vikerkaari värvide kombinatsioonid leiduvad, sisaldab ka iga kuuldav heli terve rea toone; igas helis on päälle algtooni rida kõrgemaid toone, mida kutsutakse ülemhelideks (Obertöne). Helmholtzi uurimuste kaudu teame, et ülemhelid järjekorras esinevad: do, do, sol, do, mi, sol, si $\flat$, do, re, mi, fa $\sharp$, sol, la, si $\flat$. Skriaabini astmik seisab mainitud ülemhelide loomuliku järjestiku ülemistest toonidest koos ja nimelt: do, re, mi, fa $\sharp$, sol, la, si $\flat$, (mõnikord jääb sol vahel), nii siis kuuest tarvillikust helist. Sellega näeme, kui mitmekesised olid ja on astmikud, mida iga rahvas tarvitas ja tarvitab. Nagu astmikute suhtes mitmekesisus valtseb,

nii on see ka harmoonias, kui rahvalaule harmoneerida ja kontrapunktiliselt läbitöötada tahame.

Veel leidus igal rahval oma eriline vorm, millesse ta oma muusikalised teoksed valas. Mõned rahvad väljendasid oma muusikat lühikeste fraaside näol, millel sarnane ehk erinev sisu oli, teised kirjutasid fraasidena kahele koorile, kolmandad laulu kujul ja neljandad ilma mingisuguse kindla vormita.

A. Kasemets.

Üldkooride juhataja laulupeol.

Ka rütm erirahvaste juures on väga mitmekesine. Mõne rahva helitööde rütm on ühtlane, mõõduline, sümmeetriline, teiste juures mitteühtlane, ebasümmeetriline, kolmandatel sünkoopieritud (s. o. rõhk kergele taktiosale üleviidud), neljandamatel polegi rütmi — helitööd on recitatiivsed jne.

Lõpuks peame tähendama, et iseloomulised jooned, mis ühe rahva muusikat teise omast eraldavad, nüüdisaja muusikas kaotsi läinud on.

ehk lähevad; tänapäeva muusika muutub oma loomu poolest ikka rahvusvahelisemaks. Sellepärast, kui meie rahvusmuusikaga puhtal kujul tutvuneda tahame, peame kuulama ja uurima vanaaegset muusikat, kus need iseäralikud jooned kõige puhtamini alles on hoidunud.

Nii siis, uurides vanaaegset muusikat peame arvesse võtma kultuur-ajaloolised, psükooloogilised ja puht teoreetilised andmed.

P. Ramul.

Lühikene ülevaade praeguse aja helikunstist.

(Lähem minevik.)

Praegune aeg helikunstis on väga huvitav käärimise aeg. Ühel pool võitleb klassitsism oma elu eest, mille esitajad toovad ilmlõpmata vanade helimeistrite teokseid päevavalgele, neid igapidi propageerides. Teiselt poolt tungivad tormiliselt, võidurikkalt „uuendajad“ edasi, iseäranis Prants-, Vene- ja Saksamaal. Pea iga päev toob üllatusi, uudisi ja juba arvavad „uuendajad“ et nemad muusikalise „uudismaa“ on üles leidnud.

Iseloomustav praeguse aja kohta on, et uuendajad palju segavorme on ellu kutsunud: sinfooniline draama (Rich. Strauss), teatraalne sinfoonia (Gustav Mahler) j. n. e. Nende vormide loojad on rikkad koloriidi ja nõidusliste värvide andmise poolest. Nõnda nimetatud impressionism s. t. silmapilksete üleelamiste edasiandmine, kujutamine (C. Debussy) äritab helikunstis umbes niisama kui varemalt maalikunstis; setsessioon on helikunstis pinda leidnud (M. Reger), palju leiame eksootilist muusikat. Ka iludusvastane luule on omale helikunstis õiguse omandanud (Arnold Schönberg). Kõik need voolud pakuvad meile esimesel silmapilgul vaadates, õige segase pildi. Ligemalt aga praeguse aja helikunsti uurides leiame, et vaatamata kõigi kõrvalekaldumiste pääle, siiski kõik need nähtused esimese järgu kultuuri tundemärgid on; need kujutavad meie ajajärgu tujusid, hingelisi protsesse, peegeldavad meie tugevasti erutud aega.

Vara on praeguse helikunsti üle ajalooliselt otsustada, liig värske, liig segine on kõik.

Püüan siinkohal lühidalt pääesitajaid uue- mas helikunstis ära märkida. —

Kõige tähtsam praeguse aja uuendajatest on sakslane Richard Strauss (sünd. 1864 Münchenis).

Klassilisest muusikast, nõnda nimetatud absoluut helikunstist algades (tema keelpillide kvartett, C-moll avamäng, F-moll sinfoonia j. n. e.) ta pühendas end programm-muusikale,

seega niisugustele ülesannetele asudes, millest Berlioz ja Liszt veel unistada ei suutnud. Strauss on orkestri tehnika kõige kõrgemale tipule tõstnud ja kaugemale Berlioz, Liszt ja Wagneri maha jätnud. Tema muusikas leiame meie palju polifooniat, kõige keerulisemat harmooniat ja seal juures üllatavaid orkestri värve ning muusikalist ilu.

Nimetan siin tähtsamaid tema töödest: sinfooniline fantaasia „Itaaliast“, sinfoonilised luuletused: „Don Juan“, „Tod u. Verklärung, Macbeth“, „Till Eulenspiegel“, „Nii kõneles Zaratustra“, „Don Kichote“, „Kangelase elu“ j. n. e.

Ooperiga oli R. Straussil hakatuses vähem õnne; tema esimesed ooperid „Guntram“ ja „Feuersnot“ ei suutnud võidule pääseda, kuna sinfooniliselt kirjutatud „Salome“, „Elektra“ ja „Roosikavaleer“ hiilgavalt vastu võeti ja kõige suurematel lavadel ette kantakse.

Strauss on palju laule kirjutanud, soolo ja koorile, neid leidub sagedasti kontserdi eeskavadeist.

Straussi muusika on sügavtundeline, kirgeline, täis iludust ja omapärast meloodikat.

Strauss on sinfoonia orkestrit märksalt koosseisu poolest suurendanud ja isegi uusi mänguriistu loonud (nõnda nimetatud „Hekelephon“, — oboe taoline pill).

Ei või ütelda, et suure massi läbi Strauss igakord suuri resultaate on saavutanud: sagedasti näib Straussi partituur huvitavam, kui seda ettekandel on.

Kuid üks on kindel: Strauss on üks tähtsamatest uuendajatest ja on helikunsti arendamises esimest osa mänginud.

Jään saksa heliloojate juurde ja valgustan järgmist uuendajat, kelle tähtsus mitte vähem ei ole kui Straussi oma.

See on Max Reger, sünd. 1873 Brandi linnas, kuid kahjuks noorelt surnud, — 1916 aastal Jenas.

Reger oli kõige suurem meie ajajärgu kontrapunktist. Oma suures teoste hulgas, mida üle 100 oopuse (orkester, kammermuusika, orel, klaver, koori ja soolo laulud) avaldab ennast Reger kui Bachi, Beethoveni, Brahmsi järeletulija, sääljuures isikliselt leidlik ja loov, nii et Reger viimasel ajal kõige suurem meister helikunstis oli. Klaveri- ja orelimängijatele ning orkestrijuhitidele säeb Reger rasked nõuded üles oma tööde ettekannetel. Bachi stiili leiame meie Regeri juures kõige rohkem tema kammermuusikas. (20 viiuli sonaati, cellosonaadid, triod, kvartetid, kvintetid.) Orelile on tema suurepäralised teoksed loonud: sonaadid, monoloogid, fantaasiad ja fuugad. Orkestrile on iseäranis silmapaistvad variatsioonid ja fuuga Mozarti teema üle. Reger on palju Bachi, Chopini,

Wolfi helitöid ümber töötanud. Iseäranis suurepäraseks on tema „Bachi-Variatsioonid“ klaverile.

Reger kirjutas pääasjalikult puhast, absoluutset muusikat, sellepärast õnnestas temale vähem vokaalmuusika, milles ta nagu sõnade külge köidetud on, iseäranis aga sellepärast et ta Wagneri ja Wolfi deklamatsioonistiili lauludes ignoreeris.

Järgmine suurema tähtsusega helilooja oleks Hans Pfitzner, sünd. 1869 Moskvas. Pfitzner on iseäranis tähtis oma uurimuste poolest harmoonia alal, milles tema palju uudiseid on leidnud. Tähelepanemise väärt on tema muusikalised draamad: Ibseni „Pidu Solhaug'il“, „Vaene Hendrik“, „Armuaia roos“, „Palestriina“. — Nendes teostes on Pfitzner õnnelikult püüdnud melodraama probleemi lahendada.

Need kolm heliloojat on kõige tähtsamad Saksa helikunsti uuendajad. Palju on ka vähemaid, kes nende jälgides püüavad kõndida, kuid iseäraliselt nimetamisväärilisi töid nemad luua ei ole suutnud.

Nimetaksin vahest ainult veel Max Schillingsi, sünd. 1868 a. Dürenis, Felix Weingartneri ja Eugen d'Alberti, kuna aga nende loomise võime palju nõrgem on, kui eelpool nimetatud kolmel heliloojal.

(Järgneb)

M. Lüdigi.

Kops, kui õhu reservuaar hingamise juures.

(Järg.)

Õhuga täidetud kops võib laieneda ka korraga, kolmes sihis: 1) ülalt alla, 2) ristipidi rinda — ja 3) eestpoolt selja poole, ehk vastuoks. Laienedes võib kops ühte neist sihtidest ülimaks eesmärgiks võtta.

Juhtumistel, kui kops end õhku täis imedes oma suurend kuju äramahutamiseks pääasjalikult ühe neist kolmest sihist valib — ongi meil, Duvali seletuse järele, tegemist rahuliku hingamisega. Ta ütleb: rahulikult hingamisel suruvad lapsed kõhu allapoole, mehed laiendavad diafraagma kokkutõmbamise läbi küljekonte ja naised tõstavad rinnakasti üles. Nii siis, rahulik hingamine on teisiti — mitte täie rinnaga hingamine.

Vastand üksiksühi tarvitamisele kopsu laienemise juures on kõige kolme laienemise võimaluse äratarvitamine. Niisugune hingamisviis, kus kõik võimalused, sihid ja teed kopsu laienemiseks ära kasutatakse, nimetaksegi sügavaks hingamiseks. Teisiti üteldes: sügav hingamine on täie rinnaga hingamine.

Kas võib rahulik hingamine lauljale garanteerida õhu küllust laulmise juures? Ei või! Ülalpool ütlesin, et heli ei ole muud, kui häälepaeltest läbitõttav õhuvihk, mis häälepaelte poolt läbilõigatakse ja seega võnkuma pandakse. Lõpeb õhu vool kopsust häälepaelte päale, — lõpeb ka heli; häälepaelad iseenesest ilma õhuta häält sünnitada ei saa. Järjekult — õhk kopsudes on lauljale materjaaliks, millest ta hääle sünnitab.

Juhan Havik.

Tartu kõrgema muusikakooli direktor ja „Vanemuise“ suveorkestri juhataja.

Iga meister, kui ta vähegi oma tööle edu ja jatku soovib, muretseb kõige külgsest materjaali eest, millest ta oma saadusi valmistab. Ta kogub seda, teeb sellest ladusi ja mida suuremaks ja rikkamaks tema materjaali ladud tõusevad, seda kindlam on tema töö edu. Niisama peab ka laulja toimetama. Ta peab oma kopsu viimase võimaluseni õhuga täitma. Õhuga täidetud kops nõuab aga oma avarat ruumi, ja

järjekult peab 1) kõht alla surutama 2) küljekondid laienema ja 3) rinnakast üles kerkima. Ainult niisugune s. o. sügav hingamine võib lauljale õhku külluses garanteerida. Tarvitades aga üht tüüpi, kas diafraagma, ehk alumiste küljekontide tüüpi, võib laulja kindel olla, et temale õhku ei jatku, ta kops enne lause lõppu tühjaks saab ja dünaamika ebakõllaliselt välja kostab. Kops, kui õhu reservuaar hingamise juures, peab kõigekülgselt õhuga täidetud olema, siis ainult on lauljal edu ja ta laulul mõnu.

Iga asi tahab harjumist ja harjutamist, nii on lood ka hingamisega. Lauljal võib väga suure mahutusega rinnakast ja tugevad kopsud loomupoolest olla, kuid see veel ei kindlusta talle õhu küllust. Tarvis on oskust õhumahutamise, kinnihoidmise ja väljalaskmise juures. Selleks tuleb harjutusi — või hingamise gümnaastikat teha. Tarvis on kõhu ja rinna muskolid taltsutada ja sõnakuulmisele sundida. Nende taltsutamine ja elastiliseks tegemine nõuab aga lauljal palju kannatust ja püsivat tööd.

Vähe, et laulja omale hulga õhku kopsu mahutab. Aga kui õhk korraga kopsust jälle tagasi välja voolab, mis kasu sellest siis on? Selleks, et häält sünnitada pole õiguse pärast kuigi palju õhku tarvis. Õige vähe! Ja mida vähem õhku kvantitatiivselt hääle paelte läbi voolab, seda kõlavam on heli. Ülearuselt välja voolav õhk ainult segab laulu, teeb hääle inetuks ning paneb hääle sahisema ja kahisema. Niisama, nagu gaasi lambi põlemise juures tulest järele jäänd gaas toas paha lõhna sünnitab, niisama sünnitab häälele paha kõla ka õhk, mis häälepaeltest läbi läheb ja mitte heliks ei muutu.

Hingamise harjutusi — gümnaastikat tehakse harilikult nii:

Vabalt, sirge kehaga seistes, keha raskust ühe jala peale rajades antakse päale niisugune seisak, et silmad otse ette vaataks. Ajamõõtja millel sekundi näitaja olemas, asetakse silmade kõrgusele. Hingamist alates, tõmbame õhku läbi ninasõõrmete ja lugedes kuni kahe sekundini, täidame oma kopsu alumised osad õhuga, mille juures kõht vähe ette ja allapoole nihkub ning alumised küljekondid ristipidi rinna sihis laienevad. Kolmandama sekundi algul kergitame rinnakasti üles ja õhuga täieneva kopsu keskkoha seintega ülemiste küljekontide päale surudes sunnime viimaseid omakord ristipidi rinda laienema. Kätt naba peale pannes leiame, et kõht sissetõmbunud on. Nii imeme õhku kuni viis sekundit (2+3) täis saab ja kopsu igakülgselt õhuga täites anname täisimeetud kopsule kõik teed ja võimalused oma suurenenud kogu äramahutamiseks. Selle päale vaatamata, et kops viimase võimaluseni õhuga

täidetud, peab meil siiski sarnane tunne olema, et suuremal pingutusel, veel vähe õhku juurde mahutada suudaksime.

Järgneva 5 sekundi algusel lukustame meie kopsust õhu väljavoolu ja suud loomulikult lahti tehes, peame õhu kopsus 5 sekundit kinni.

Kõhu ja rinna muskolid hoiame samasuguses pinguli seisukorras edasi, nagu nad sissehingamise momendi lõpul olid. Suu avame selleks, et lauljat harjutada õhu väljavoolu eba häälepaelte abil lukustama, sest õhk, mis häälepaeltest juba möödunud ei või lauljale enam kasulik olla. Sellest õhust enam häält ei saa; vilet küll, ehk jälle köögis pliidi alla tuld põlema puhkudes saab sellest majanduslist kasu.

Õhu kinnihoidmise harjutuse otstarbeks on meie musklite harjunemine õhku mitte korraga kopsust tagasi paisata, vaid kopsu välisest surumisest kaitsta ja võimaldada õhule tasase väljavoolu saavutamist.

Kolmas ja kõige tähtsam, vastutavam ja raskem moment on õhu väljahingamine, mis gümnaastika tegemisel 5-damast kuni 30—40 sekundini võib kesta.

Kõhu ja rinna osad, mis sissehingamise juures oma kohtadelt ära nihkusid, omavad tendentsi tagasiminekuks, mis ennast surumisena kopsu päale avaldab, sellest õhku välja pressides. Väljaarenemata lauljale võib see aga saatuslikeks saada, kui õhk kopsust korraga lahkuma sunnitakse. Ta peab jälle uuesti ja uuesti õhku sisse imema, missugune asjaolu laulult igasuguse voolamise võimaluse ära võtab ja kuulajad laulu nautimise asemel lõõtsutamist kuulevad.

Laulja ülesandeks jääb musklite surumist vaigistada ja oma tahtmise järele nende lõdvenemise protsessi juhtida. Kõige päält peab rinnakast üleskergitud seisangusse edasi jääma, mis häälele teatavat resonantsi võimaldab, ja õhu väljavoolu reguleerijaks jääks diafraagma. Diafraagma peab end võimalikult elastiliselt ja pikalt lõdvendama. Selle lõdvenemine tõmbab kõhu ja küljekondid enesega kaasa vana kohtadele tagasi, mis kopsu ruumi märksa vähendab ja kopsust õhku sunnib välja voolama. Õhu väljavoolu tung on selle tõttu ka otsekoheselt proportsionaalne diafraagma lõdvenemisele. Lõdveneb diafraagma pikkamisi, on ka õhu väljavool pikaline, andub see aga järsku tagasi, on sunnitud ka õhk kopsust järsku suurendud tungiga lahkuma. Sellepärast pööraku iga laulja oma tähelepanu hingamise gümnaastika juures iseäranis diafraagma tegevuse päale. Kuid selles suures diafraagma tähtsuses hingamise protsessi juures peitub ka hädaoht. Nimelt, kõigekülgselt diafraagmat väljaarendades, jätavad lauljad pahatihti teised kopsu laienemise teed kahe

silma vahele, mille tõttu õhu reservuaar — kops, mitte igakülgsest ei täideta ja selle tühjenemine ei sünni nõutava elastilikkusega.

Gümnaastika juures ärgu jäägu ükski neist laienemise teedest kahe silma vahele. Lauja peab mäletama, — mida suurem õhu reservuaar, seda suurem õhu tagavara.

Edurikas laulmine on siis võimalik, kui lauljal tarvitada rohkelt täidetud materjali ladu — õhurikas kops — on, mille varanduste ümber töötamisel karta ei ole, et nad enneaegu otsa lõpevad.

Gümnaastikat tehes ja õhku kopsu imedes ärgu õhku allpool kõri toru, kopsudes, mitte otsejoones alla juhtigu. Niisugune pingutus on loomuvastane ja otstarbetu, sest kõri toru jaguneb kopsus, peaaegu keskrinnas, kaheks: Otsejoones kõrisõlmest alla, kopsu rinnus ei olegi, see on kahelpool külgede pääl, mille tõttu ka õhk mitte otsejoones kõrisõlmele ei tule alla juhtida, vaid kahelt poolt külgi mööda. Järjekult tuleb surumine diafraagma pääle mitte keskkohas, vaid äärte pääl vastu küljekonte, kus diafraagma kopsu otsadega kokku puutub. Prof. Sernov „Inimese anatoomia käsiraamatus“ ütleb selle tõenduseks järgmist: „Diafraagma allalikumises sissehingamise protsessi ajal võtavad osa ainult diafraagma parem ja pahem kumerus, kuna keskkohat, mille peal süda lasub, peaaegu liikumatult paigale jääb“.

Gümnaastika tegemise juures võib õhu sissehingamise ja kinnihoidmise momenti pikendada kuni 10—15 sekundini. Harjutusi tuleb alati värskes õhus teha, ja mitte kunagi toas, kus õõsine magamise õhk veel sees on. Loen oma kohuseks algajaid hoiatada, et nad esimesi harjutusi mitte kaua ei teeks, mitte üle 2—3 minuti järgimööda. Gr. Altshevsky omas „Таблицы дыхания“ määrab esimesteks harjutusteks kogusummas ainult 2 min. 51 sekundit.

Harjutusi tuleb aga järjekindlalt 2—3 korda päevas teha. Lauja võib hingamise gümnaastika ainult siis kõrvale heita, kui ta oma karjeeri on täiesti lõpetanud ja laulule jäädavalt selja pööranud.

Tarvitades aga ülalpool kirjeldatud meetodi järel hingamise gümnaastikat, võib laulja, kui tal teised positiivsed omadused ei puudu — kindla edu pääle loota.

Dionysii Orgussar.

VIII. Eesti laulopeo laulude trükivead ja nende parandus.

VIII. Eesti laulopeo laulud trükiti Saksamaal. Korrektuuri tegemise võttis L. L. juhataste liige hra K. Törnpuu oma pääle. Ma ei taha hra Törnpuu vaeva salata, mis tal tuli näha umbkeelsete saksa trükitoõliste vigu

parandades, kuid siiski peab kahjatsema, et ta hädine tervis ei lubanud temal hoolsamat korrektuuri teha.

Tallinna jõudnud laulude raamatuis leidus aga veel nii palju vigu, et L. Liidu nõukogu sunnitud oli mitu korda küsimust üles tõstma laulude uue paranduse suhtes, mis pidi täielik olema ja kõik ettetulevad vead kõrvaldama.

Hra C. Kreek soovitas omalt poolt selleks hra A. Kasemetsa, teda kui „ainukest tõsist muusikeri Eestis“ rekomendeerides, kes suutvat seda hiigla tööd lõpule viia. Niisugune soliidne rekomendatsioon muidugi mõjus — ja hra Kasemets valitati viimast täielikku korrektuuri tegema. Parandused pidid erivaljaandena ilmuma ja kõigile laulupeost osavõtjatele kooridele kätte saadetama. Jäin siis ka, kui päälinna ühe suurema laulukoori juhataja ja L. L. nõukogu liige neid parandusi pikkisiilmil ootama — ja ootan neid siiani.

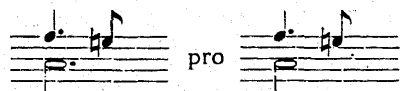
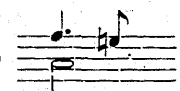

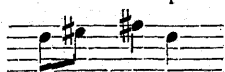

Eduard Visnapuu.
Helikunna toimetaja.

Mispärast minu koorile, — ehk meie küll kõik oma kohustused L. L. vastu täpselt täitnud oleme — neid parandusi ei saadetud, on muidugi L. L. juhataste saladus ja sellesse tungida ma ei tahagi.

Hra Leinus, va' häämees, andis mulle ühe omist eksemplaarest tarvitada — refereerime siis selle laenatud eksemplaari järele.

Laulupeo laulude raamatus ettetulnud vead ei ole mitte kõik õieti ära parandatud. Nii on esimese lehekülje pääl kõige alumises paranduses noodipikkus ebaõige:

 pro
samuti ka teise lhk. pääl esimeses paranduses

 pro
Kurbtusega peab tunnistama, et parandus mitte täielik ei ole ja parandajal kahesisilma vahele veel palju

vigu on jäänud. Toome siinkohal mõned rohkem silmatorkavad eksimised.

M. Lüdigi „Karjase laulu“ (№ 6) originaalis on dünaamika väga peenelt, huvitavalt ja täpselt äratähendatud. Olgu üksikud näited originaali dünaamika jaotamisest, kõiki parandamata jäetud trüki vigu üleslugeda tähendaks selle laulu uuesti äratrükkimist. Esimene takt on trükitud:

kergesti

Läk-sin kar-ja

kergesti

Läk-sin kar-ja

ehk jälle 11 takt, on trükitud:

Li kes sai li-ni-kust

Li-kes

Li kes sai li-ni-kust

mf a tempo

Li-kes

Tempo vahetamise ülesmärkimine on puudulik. Kaheksa rii.—ja mitte ühte ainustki *a tempo*'t. *A tempo*'d seisavad 11 ja 39 takti algul ja 21 taktil „elavamalt.“ *Fermaata* 20-da takti viimase akkordi pääle pole õige, see peab takti kriipsu pääl olema. 21 ja 23 takti akkordidel puuduvad *staccato*'d. Samuti on ka „Kesamaale“ pro „Kuramaale“, lühidalt lubamata kujul laul ära trükitud. Asjast huvituid juhin originaali juurde, mis mahatud: „M. Lüdigi. 12 laulu segakoorile, Esto-Muusika väljaanne Tallinn,“ lhk. 12.

M. Hermann'i „Nooruse unenäos“ № 10 on muusikalise deklamatsiooni seisukohast täiesti ebaõige järgmine dünaamiline nüans, milles mõõnapunkt viimase silbi peale sõnas „kohinat“ langeb.

ke - va - de

ja ke-va-de ko-hi-nat ko-hi-nat

ke - va - de

ke - va - de

Sõnades „kohinat“ ja „kevade“ on rõhud mitte viimase silbi pääl, nagu prantsuse keeles, vaid esimesel ja selle tõttu peab *f* edasi viidama järgmise takti algakkordi pääle.

K. A. Hermann'i „Isamaa mälestuses“ (№ 14) on dünaamika ja fraseerimise märgid täiesti välja jäetud. (Võrdle K. A. Hermann „Eesti kannel“ kolmas vihik. Tartus 1884 a. lhk. 8–11.)

Kadund helilooja K. A. Hermann, kelle kohta meil teada, et ta hää koorijuht oli, märgib ise nimetud laulu ettekande viisi nii: „vägevasti ja südamest.“ „Laulupeo laulud“ lhk. 79 I ja II ridade algul puudub *<* märk ja ridade lõpul fraseerimise märk *'*, mis peatust tähendab. Ruumi puudusel toome ainult sopraani ja aldi partiid, tenor ja bass peavad sarnaselt ülemiste häälele nüanseeritama. Peab olema:

mf

Va-ri-se-sid vap-rad val-lad, kol-le-ta-sid ki-hel-konnad

muist-se põl-ve mul-la al-la;

Samad märgid puuduvad 80 lhk. II, III, ja IV ridadel. Peab olema:

va-ri-se-sid vap-rad val-lad, kol-le-ta-sid ki-hel-konnad

muiste põl-ve mul-la al-la.

81 lhk. I rida II takt, sõna „mure“ pääl puudub *>*. Teine rida II takt peab olema

pii - na pii - gis(tusel.)

pii - na pii - gis(tusel.)

Sama lhk. IV rida II takt peab olema

mei-le kus-tu(mata)

82 lhk. I rida sõnal „kostku“ puudub *>* ja „kustumata“ *decrecendo* märk. Viimases reas, teises taktilis on üleaarne märkus „dim.“ Originaalis on:

mf

kost-ku mei-le kus-tu - ma - ta.

„Kaunimad laulud“ (№ 15) ei ole mitte F. Säbelmanni originaal, vaid K. A. Hermann'i übersäade segakoorile (idem lhk. 13). Selles suhtes oli M. Hermann esimese Läänemaa laulupeo laule toimetades palju korrektsem. (Vaata E. Lään. I-pidu laulud. Tartus 1896 lhk. 13).

Lubamatu ja otstarbetu omavoli on tarvitatud selle laulu juures, selle teksti ümber-moderniseerides. Suurem hulk lauseid kannavad oma turjal neid kultuuri jälgi. Miks seda tehti, on arusaamata. Näituseks, mis poolest on renoveeritud lõpu lause „Õitsegu, kasvagu Kodumaa!“ originaali (Ka K. A. Hermannil) „Kosvagu, kasvagu Eestimaa!“ parem? Kas ehk sellepärast, et originaalis sõna „Eestimaa“ ette tuleb?

Niisama lubamatu on ka muusikaliste lausete lõpu rütmilised „parandused.“ „Parandud“ kujul lõpevad kõik laused poolnoodiga (♩), kuna originaalis (Vaata „Laulu Kogu 1880-ma jubeli aasta mälestuseks. Väljaannud P. Abel ja Dr. M. Veske J. Erlemanni, F. Säbelmanni ja teiste abiga. Tartus 1880 a. lhk. 76 ja 77). kõik laused, välja arvatud kaks viimast, mis õieti trükitud, F. Säbelmanni poolt ♩-ga lõpetud on. Dr. K. A. Hermann'i redaktsioonis on ♩.

Rohkem puutumatust ja autunnet meie arkamisaja dokumentide vastu. Ehk, kui juba muudatusi ette võetakse, siis märgitagu ka ära, mis originaal ja mis on parandus. Ning paranduste autorite nimed ärgu jäetagu mitte kätte alla. Hra K. Türrpuu F. Säbelmanni „Palvet“ segakoorile ümbertehes pani julgelt oma nime välja.

Kahju, et L. L. soliidsemat korrektori ei leidnud, kelle oskus ja võime oleks meie lauljaskonnale võimaldanud vigadeta nootide saamist. Hra Kasemetsa jõud ja oskus on selleks veel liiga nõrk olnud, et suuremat laulude kogu ridigeeri ja korrigeeri.

VIII laulupeo noote trükiti vist, nagu ma mäletan, üle kümnetuhande eks. Igatahes väikese Eesti kohta suur kogu. Arvesse võttes raamatu odavat hinda võib oletada suurt ja laia ostjate hulka.

Kui suur muusika kultuuriline tähtsus oleks sel laulude kogul olnud kui ta kõigiti korrekt, õiges ja täpses redaktsioonis oleks võind rahva hulka laiaili minna. Nüüd aga alandab suur vigade hulk märksa selle väärtust.

Dionyssi Orgussar.

Muusika, spekulatsioon, patriotism.

Kuulsin kunagi — ei mäleta kellelt ja mis puhul — lause: kusagil ei tehta nii palju muusikat kui Eestis, kuid kusagil ei tehta ka nii palju halba muusikat kui Eestis. Ei tea, kas to paradoks ainult Eesti kohta maksev on, igatahes tõsiasja ta konstateerib, sest, avalikult öelda, elame mitte üksi tsekiipiirituse ning paperiraha külluses, vaid ka halva muusika ülikülluses. Kus meil küll muusikat ei tehta? Seda kuuleb igas kinos, igal pidul, sünnipäeval, aktusel, paraadil, igas kirikus ning kõrtsis, seda pakutakse igal „platskontserdil“ (eestipärasem vorm: „lagekontsert“) ning isegi mõni nupukam juukselõikur asetab enda äri publiku sisemeelitamiseks grammofoni. Päälnäha näib sarnane muusika rohkus meie publiku erakorralisest muusikaharrastusest olenevat: publiku nõudmine muusika järgi näib nii suur, et viimast igal pool ja igal ajal kuulda ihaldab. Seda päälnäha. Tõeliselt avaneb siin ent sootuks vastupidine pilt: mitte publiku muusikaalsusest ei olene muusika rohkus, vaid publiku anti-muusikaalsusest, ning mitte publiku raffineerit maitse ei tõestu siin, vaid maitse labasus, pääliskaudsus, kasvatomatus. Meie publik ei ole veel niikaugale arenend, et muusikat tõsiselt võtta; ta naudib muusikat juhusliselt ning muuseas. Muusika on publikule ikka alles suuremalt jaolt lõbusaks ajaviiteks, mitte probleemiks, muusika maitsemine on enam füsioloogiline protsess kui psüühiline emotsioon. Käidakse pidul lõbutsemas, kõrtsis karskuse põhimõtet ignoreerimas, kinos aega viitmas. Ei ole halb kui siin juures veel ka muusikat kuulata võib: orkestri saatel läheb jalakeerutus libedamini, seedimine läheb hoogsamini, kriminaal-draama kõdistab paremini.

Ideeliselt seisukohalt vaadelduna on üldse pahe, kui ülalloet kohtes muusikat pakutakse. See on kahtlemata halva muusika kultiveerimine, sest iga kunst on juba sellest halb, kui ta halvast kohas esineb, kui ta teenri või kaas-

teguri rolli mängib. (Erandi võiks teha vast kinole. Siin on muusika isegi nõuetav, ent ainult siis, kui ta juhusline ei ole, kui ta ainult selleks ei ole, etaparaadi klõbinat katta, vaid kui ta filmi sündmustikuga orgaaniliselt seot. Siin sünniks kahe kunsti põimumine, mis täiesti lubat, niisama nagu lubat on ooper. Ent siin on nõutav kino reformatsioon, kunsti kino asutamise senise ärikino asemelle).

Kui publiku muusikaline arenemine alles algastmel, siis paraliseerivad kõrtsi ja lagekontserdid iga püüde arenemisele, sest kust võib tulla huvi tõsise muusika järgi kui publik alatise muusika sees elab.

Publik ei tule muusikat kuulama, vaid vaatama, mitte nautima, vaid uudishimu rahuldama. Igasugused väljamaa kuulsused tõmbavad saalitäied kokku, kõrgendat hindade peale vaatamata, ning mitte muusikalise naudingu erakordsest intensiiviteedist ei olene to nähtus, vaid uudishimust: ollakse huvitet, milline seevõi see kuulsus väljanäeb, mis moodi ta laulab või mängib. Õigustet pahameelega vaatavad patrioodid, kus publik tormi jookseb iga mitte-Eesti kunstniku päale, ignoreerides seejuures meie enda andekaid algajaid. Osaliselt võib seejuures nüüd ka publikut õigustada, sest väljamaa kunst on ikkagi kuulmisvääri-line, tal on suur pädagoogiline tähtsus nii hästi publikule, kui ka meie algajale kunstnikkele. Ning vaatamata selle päale, et kunst siin spekulatsiooniga käsikäes käib (kes päälinnalast ei mäleta pääsetähtede hinde Schaliaapini kontsertele või Smirnovi esinemistele „Estoonia“ ooperis!), on spekulatsioon osaliselt kui mitte õigustet, siis vähemalt andestatav ettekande kunstiväärtusega. Pigistame ühe silma kinni ning püüame unustada, et summa, mis Smirnovi ooper ühe õhtuga sisse toob, nii suur, et sellega pool aastat meie muusikakooli ülalpidada võiks. Sootuks lubamatu on ent nähtus, et spekulatsioon edasi saab kant kohta, millel kunstiga üldse midagi ühist pole: ma mõtlen viimasel ajal moodi läind väljamaa orkestreite soetamist joogikohtadesse. Siin on puhastverd spekulatsiooniga tegemist, sest kõrtsi funktsioonesse ei kuulu mingil tingimisel kunsti kultiveerimine ning õppida oleks väljamaa orkestreilt meil vast ainult kerjamissüsteemi ja kelnerlikkust.

Ütlesin, Eesti kannatab muusika ülikülluse all. Ent nagu igas pahes, nii sisaldub ka siin oma hüvang. Olgugi kurb, et restoraanid ja kabareed kunsti prostitueerivad, muusikat kui iseseisvat ning sügavat väärtust väljanaaneravad, kasutades viimast mingiks seedimise otstarbeks, võimaldab to väärnähtus ometi elamisvõimaluse nii mõnelegi meie algajale instrumentalistile: Siin on neil ikkagi leib. Kibe leib, — sest kui

üldse raske enda oskust ja kunsti müüa, siis erakorraliselt raske müüa neid seal, kus nad tarbetuna ning võõralapsena tunduvad, — ent siiski leid. Ei ole kerge kõrtsis muusikat „teha,“ publiku lärmates ning kolistades taldrikuid, ning ükski muusik ei esine restoraanis armastusest kunsti vastu: majanduslised olud sunnivad teda selleks. Et nüüd seegi kibe leib, mida kõrts meie orkestrantele võimaldab, viimastelt ära võetakse ja väljamaalastele antakse, on täiesti lubamatu. Enda ärimehelikkuses kasutavad restoraani omanikud kõik lubat ja lubamatud võimalused, et lokaalist rohkem „puhast“ saada, publiku ligitõmbamiseks tarvitavad nad igasugusid tõmbenumbreid, millede leidmiseks neil härradel imestamisväärne fantaasia ja millede hulka ka väljamaa orkestreid lugeda tuleb.

Võib olla, on Buda-Pesti orkestrid kõrtsmikudele tulutoovad, võib olla unustavad viimased äriasardis igasuguse patriotismi: meie ei ole ju säält poolt patriotismi kunagi oodanudgi. Ootaks patriotismi pigem publikult. Viimase boikoteerides ettevõtteid, kus aset leidnud väljamaa orkestrid, kujuneksid sellesarnased tõmbenumbrid peletusnumbreiks ning ettevõtjad asuksid kalkuleerima, kuis võimalikult rutem publiku poolt ignoreeritavaist tõmbenumbreist vabastuda. Ent publikul puudub sarnane üksmeel, või on ta patriotism sumbutet uudishimu instinktist. Kui ärimestelt patriotismi oodata ei tea, kui ka publik siin indiferentsust osutab, siis loodaks patriotismi vähemalt neilt, kes kutsut ja säet meid riigi hää käekäigu eest hoolitsema: riigi juhtidelt. Kuid ka säält poolt ei ole seda märgata, sest nähtus, et mingi ministrium õige kerge südamega igasuguste üleliigsete väljamaalaste sissetoomiseks viisumeid väljajagab, ei tõesta ju milgil kombel otsitavat patriotismi. Ühelt poolt antakse abiraha meie algajale veel kujunemisvalus visklevaile, muusikakoolele, kuna teiselt poolt väljamaa orkestreid impoteeritakse. Oleks vast loogilisem abiraha saata Buda-Pesti. Sest siis võime loota, et säält vastutänuks enam nooditundja ning väärtuslisem kaup saadetakse.

Siin on kahtlemata eksisammuga tegemist ja kui valitsusasutused igasuguste suuremate ülesannete teostamise kõrval mõne väiksema tähtsusega asja silmapaari vahele jätab, kui keerulises riigiaparaadis mõnikord paratamatult juhtub, et parem käsi ei tea, mis pahem teeb, siis ootame vähemalt eksisammude likvideerimist, ootame korraldust, mis võimaldaks väljamaa „pillimeestele“ hääd teed kojureisuks soovida.

Emar Eme.

Kas äri või muusika?

VIII laulupeo kava kokkusäädmisel soovitati mitmelt poolt kavasse ka C. Kreeki „Meie Err“ võtta. H-ra C. Kreek, kes ise ka komisjoni liige oli, keeldus aga oma laulu lubamast ja nii jäi esialgul tähendus laul kavast välja. Nüüd on see aga siiski kavasse paigutatud ja kantakse laulupeol ette. Noodi on hra C. Kreek ise „L. L.“ abirahaga välja annud ning müüdakse „L. L.“ büroos á 20 m.

Mitmelt poolt on selles asjas pööratud „Helikunna“ poole küsimustega, imestades, mis pärast selle üksiku 8 lhk. laulu hind niisama kallis on, kui 112 lhk. raamatul, mis 22 laulu sisaldab? Miks „L. Liit“ seda laulu ise ei ole omanud ja väljaannud, et see lauljatele soodsamatel tingimistel kätte oleks tulnud? Teadjalt poolt valgustakse küsimust järgmiselt.

Pühap. 5. novemb. 1922 a. oli Tallinnas Raekojas L. Liidu nõukogu koosolek. Päevakorras seisis muu seas „Laulupeo juhatajate valimine“ ja „nõukogust tagasi astunud koopteeritud liikme asemele uue valimine.“ Is. J. Mülber säädnud mõlema kohtade pääle ka hra A. Kasemetsa kandidatuuri üles, kuid hääletamisel kukkunud aga hra Kasemetsa kandidatuur üldkoorijuhatajaks läbi — ainult üks hää poolt, — valiti Lüdigi, Türnpuu ja Simm.

Nähes, et nõukogu enamus A. Kasemetsa kandidatuuri vastu on, hakanud is. Mülber koguni veel pääle selle, kui „koopteeritud liikme“ kandidaadid (Hrad M. Lüdigi ja A. Kasemets) juba üles olnud säetud, sellepoolt agiteerima, et see punkt päevakorrast maha võetakse ja suutnudki enamusele augu pähe rääkida. Koosolekust osavõtjate imestus olnud väga suur; ei saadud kuidagi aru, mis pidi see tähendama? Juhatus ise säeb päevakorra kokku ja juhatuse liikmed ise hakkavad jälle selle eest sõdima, et päevakorda muudetaks ja valimised edasi lükataks. Kuid imestada pole siin midagi — polnud tarvisminevat enamust.

Varsti pääle selle peetakse L. L. liikmete pääkoosolek ära, millest ka alaealsed koolipoisid hääleõigusliste liikmetena osa võtavad. Tundub, et tuuled on tublisti muutunud. Räägitakse mingisugustest müüdilistest olevustest, kes nõudvat, et C. Kreeki „Meie Err“ ja paar M. Saare laulu, mis viimaste omal keelul juba kord kavast olid välja jäetud, peaks tingimata laulupeol ette kantama. Ja kui see küsimus jaatavalt otsustakse, siis tärkab ka kohe jälle uus küsimus: hra Kreek ja Saar andvat omad laulud ainult siis laulupeo kavasse, kui neid hra A. Kasemets juhatab. Hra Kreek seletanud pikalt ja laialt, et hra-d Türnpuu, Lüdigi ja Simm ei suutvat

tema muusikast aru saada ja seda asjaomaselt maha vemmeldada.

Üksikute nõukogu liigete energilisel väljastumisel küsimust päevakorda tagant järele ei võeta ja selle lahendamine jäetakse nõukogu hooleks.

Järgnesid nõukogu valimised, millest — nagu üldtähendud — ka koolipoisid osa võtsid ja A. Kasemets pääseb nõukogusse.

Kohe juba esimesel uuendud koosseisuga nõukogu koosolekul ilmuvad ka tagajärjed. Hra A. Kasemets valitakse üldkooride juhatajaks ja hra C. Kreekile antakse 40 tuhat Emk. 0/0-ta laenu „Meie Err'i“ trükkimiseks, mille üksiku eks. hinnaks määratakse 20 mk.

Lubage nüüd vähe kalkulatsooni teha. Oletame, et 15. tuhandest lauljast ainult 5 tuhat lauljat omale „Meie Err'i“ á 20 Mk ostavad — see tooks 100,000 mk. sisse. 40 tuhat L. Liidule tagasi makstes jääb 60,000 mk. järele. Noh, niisuguse summa pärast maksab ka juba natuke kombinatsioone teha.

Teie vanemad heliloojad, kes teie omad tööd üldraamatuse mahutasite ja selle eest ainult kaks — kolm tuhat mk. honoraariks saite, õppige noorelt, kuidas tuleb muusikaga angeldada. Noh, mis sest, kui vahest keegi küsib, mis teil kallim, kas muusika või äri?

Ega's raha ei haise!

Veel üks muusikaline äri.

Juba mitmed aastad töötab meil Tallinnas mingisugune äri „muusikakooli“ nime all. Keegi prl. Ella Hirsch — ka üks endine tunniandja — tuli arvamisele, et parem on teiste tööjõudu eksploateerida kui ise tööga vaeva näha. Ja nii siis asutati muusikakooli, mis omal ajal tõsisema konkurentsi tõttu üsna hõlbus oli, sest sõna „kool“ ja reklameeritud „tunnistused“ võivad tõmbavalt mõjuda. Kool peab ju olema midagi süstemaatilist, ja süsteem on õppimise juures tarvilik, seda teab igaüks. Kuid vaatame ligemalt seda „kooli.“ Ühe auväärt vanaduses kadakapreili pension — igas „klassis“ elab 1—2 pensionääri. Tundide andmise ajal istub ühes „klassis“ kahe käega pääd kinni hoides närviline pensionäär, teises „klassis“ mägitakse, kolmandas võetakse võõraid vastu, neljandas söödakse kõige lõbusamini juttuajades jne., ning see olevatki kool, kus õpetaja rahulikku tööd peab tegema ja õpilased edasi jõudma. „Kooli“ võetakse vastu iga sissetulija: 40—50 aastased algajad, kurdid jne., kes ainult raha maksab (vaesed õpetajad!). Kõrvalised õpeained kellelegi sunduslikud ei ole, kes aga soovib — maksu eraldi. Ja paljud ei soovigi, sest ega mingisugust spetsiaal ainet teoreetiliste teadmisteta õpetada saa: külap juba õpetaja sunnitud on selle eest kuidagi hoolitsetama (obligatoorisest klaverist ei või midugi juttu olla.) Katsugu aga õpetaja kõigega valmis saada, kui iga õpilase päälle ainult 20 minutit on määratud; ja ta ei saagi, vaid lisab 10 minutit omalt poolt juurde, mille eest keegi ei maksa. Näeb ju viisakam välja, kui õpetaja tunni eest 75—100 marka saab ja mitte 1½ tunni eest, kuidas keegi selle 20 minuti jooksul valmis saab, see on tema asi. Nii saab siis õpetaja kõige

oma vaeva juures 200—300 marka õpilase päält kus, kuid kuhu jääb muu raha, seda mõistab igaüks ise, ja et sarnane äri kasulik on, seda mõistetakse ka. Vaatame nüüd, kui palju tuleks õpilasel maksta õpeaasta jooksul, kui ta kirjeldatud oludeski kõigis tarvilistes ainetes õpetust saaks. Võtame näituseks viiuli klassi, siis on spetsiaal aine 500 mk. teooria (üks kord näd.) 200 mk. obl. klaver 500 mk., mis kokku teeb 1200 mk. kuu. Õpeaasta jooksul oleks see 10.800 marka, kuna Tallinna kõrgemas muusikakoolis 7.000 mk. õpemaksu võetakse, mis isegi kalliks loetakse. Vaadaku nüüd iga lastekoolitaja ise, mille eest ta raha maksab. Õieti oleks soovitatav, et koolivalitsus sarnased asutused suluks.

Laulupeo märgi

kavandid on valmistanud Vinci vend Pariisist (mitte tema ise), ka üks Mülber, mille kohta täiendavalt toome L. L. venna poliitika ajaloo:

L. L. nõukogu otsustas möödalaänd aastal käesoleva VIII laulupeo märgi kavandite valmistamise asjus pöörata E. kujutavate kunstnike keskühisuse poole. Nõukogu otsuste elluvijaks on L. L. põhikirja § 33 järel „L. L. juhatus.“

Juhatus sekretäriks on, nagu juba tähendasime isand J. Mülber. Isand J. M. tundes oma venna suurt talenti, võis kindel olla, et kui kavandite valmistamine „E. K. K. K.-Ü.“ kätte läheb, siis saaks konkursist meie paremad jõud maali, graafika ja plakaadi alal osavõtma, ning honoris causa — ja „rasvane suutäis“ libiseks Pariisis viibivast vennast mööda.

Veri on paksem kui vesi ja isand M. kukus targalt tegutsema, et päästa mis vähegi päästa võib oma kõrget seisukohta appi võttes. Esiteks kõiksugu kombinatsioonide ja mahinatsioonide abil loodi omale nõukogus enamus: toodi L. L. nõukogusse sisse isand A. Kasemets, kellele ka a s t ö e e s t üldkooride juhatamine kompensatsiooniks lubati ja koepteeriti ka is. M. Kippert nõukogusse, kelle poolehoid „muusika eriteadlase aukraadiga“ krooniti. (Vaata L. L. p-k, § 25 p. 2.). Vähemuse kandidaat oli kõrgema muusikakooli direktor prof. J. Tamm.

Enamus: Mülber, Reintal, Kreek, Kasemets, Kippert ja J. Saar oli käes — ja nüüd hakati tegutsema.

Kavandite valmistamise asjus tehti ettepanek mitte E. K. K. K.-Ühisusele, nagu nõukogu otsustas, vaid is. sekretäri vennale Pariisi.

Tuli viimane aeg kätte märgi valmistamist graveerija kätte anda. Kavandid olid ainult L. L. juhatus sekretäri venna poolt olemas — ja nõukogu uues koosseisus valis „venna frukti taldriku“ VIII laulupeo märgiks. Häälte enamus kinnitas kavandi, ehk küll isand M. kaasa ei hääletanud, variserilikult tähendades, et tema „neitslikkus“ perekondlistel põhjustel seda ei lubavat.

Märgi valmistamine läks jälle „säetud rada“ mööda Pariisi, ehk küll kodumaa tööstus sel alal prantsuse omaga täiesti võistelda suudab. Näit. toome Kiiveri äri poolt Tallinnas valmistatud email-tööd, milledest mõned värvide puhuse, täpse väljatöötamise ja odavuse suhtes midagi enam soovida ei jäta.

On iseenesest arusaadav, et asi mitte Eesti kunstnikkude ja töösturite võimises ei seisa — vaid vennas.

Aitäh, vend, VIII laulupeo vaagna eest!

Autori õigused.

Et autori õigused laiemale publikumile tundmatud on, mistõttu sagedasti nende rikkumisi ette tuleb, sellepärast toome siinkohal autori õigustest (iseäranis muusika kohta käivatest) tähtsamad väljavõtted, mida igasuguse loomingu produkti kasutamisel (nagu teoste ümbertöötamine, tõlkimine, paljundamine, ettekanne jne.) silmas pidada tuleb.

Määrus autori õiguste kohta.

Esimene peatükk.

Üldised määrused.

1. Autori õiguste alla käivad:

- 1) Kirjanduslised teoksed — niihästi kirjalikud kui suusõnalised (nagu: kõned, loengud, referaadid jne.);
- 2) muusikalised teoksed, — siin hulgas ka improvisatsioonid;
- 3) kunstitööd (maalid, gravüürid ja muu graafiline kunst, skulptuur, arhitektuur);
- 4) fotograafiad ja muud sarnased tööd.

2. Autoril ükski on õigus kõiki võimalusi kasutada enda töö publitseerimiseks ja laiaili laotamiseks.

3. Autori õiguste rikkumiseks ei loeta võõra teokse kasutamist uue loomiseks, mis oluliselt lahku läheb; samuti ka võõrast tööst enese isiklikeks tarvitamiseks koopia võtmise ilma autori alguskirja monogrammita ehk allkirjata.

4. Autori õigus tööde kohta:

- 1) mis ilmuvad Eestis, on autoritel ja nende õiguste omandajatel kodakondsuse pääle vaatamata,
- 2) mis ilmuvad väljamaal, on Eesti kodakondsusel autoritel ja nende õiguste omandajatel kodakondsuse pääle vaatamata,
- 3) mis ilmunud pole, on autoritel ja nende õiguste omandajatel rahvuse ning teokse asukoha peale vaatamata.

5. Tööde kohta, mis on kokkusäetud mitme isiku poolt ja mis kujutab enesest lahutamata terviku, on kõikidel autoritel üldiste omanduste põhjal õigus.

6. Pääle autori surma lähuvad õigused pärandajatele.

Märkus. Pärandamise korras, üldiste kodanliste säaduste põhjal on autori õiguste suhtes maksivad järgmised väljavõtted:

- 1) kui lesk on ainuke pärandaja, lähuvad autori õigused täiel määral temale,
- 2) kui vanemad on ainukesed pärandajad, lähuvad autori õigused nende omanduseks,

3) kui lesk ja vanemad on ainukesed pärandajad, siis pärandavad nad üldiste omanduste säaduse põhjal autori õigused ühesugusel määral.

7. Kui autor oma eluajal enese õiguste suhtes korraldusi teinud ei ole ja pärandajad puuduvad, lõpeb autori õigus tema surmaga.

Ühisteokse ühe autori surma puhul lähuvad õigused teistele autoritele üle, kui surnu oma eluajal enese õiguste suhtes korraldusi teinud ei ole ja pärandajad puuduvad.

8. Autori õiguste võõrandamise-, tööde kirjastamise, tõlkimise, avaliku ettekande lubaduste ning muude autori õiguste edasiandmise kohta peab olema kirjalik leping.

9. Eelnimetatud (8) lepingud tuleviku tööde kohta kaotavad oma jõu viie aasta pärast, kuigi pikem tähtaeg määratud on, ehk see kogunisti puudub.

10. Kohtulikud nõudmised ei või autori õiguste pääle sihitud olla autori eluajal ilma tema enese- ja pääle surma pärandajate nõusolekuta. Kirjastamise luba ehk mõnda teist edasiandud õigus võib võlgade kustutamiseks kasutada, kuid ainult lepingu piires.

11. Autori õigus kirjandusliste, muusikaliste ja teiste kunstitööde kohta on autoril maksev tema eluaja, pärandajatel ja õiguste omandajatel viiskümmend aastat pääle autori surma.

Pärast autori surma ilmunud tööde tähtajad autori õiguste suhtes loetakse autori surmast arvates.

12. Ühisteoste autori õiguste tähtajad arvatakse viimasena elanud autori surmast.

13. Rahvasuust üles kirjutatud kogude kohta, kus sisalduvad: rahvalaulud, meloodiad, vanasõnad, muinasjutud jne., samuti ka joonistuste- ja muude rahvakunsti kogude kohta on autori õigused maksivad viiskümmend aastat pääle nende ilmunise.

See õigus ei kitsenda teistel isikutel samade tööde iseseisvas käituses ehk kogus väljaandmist.

14. Ajalehtede, ajakirjade, sõnastikkude ja mitmesuguste kogude väljaandjail on autori õigus nende väljaannete pääle kaksikümmend viis aastat ilmunisest arvates. Kaastööliste autori õigus on maksev nendes koguväljaannetes ilmunud enda tööde kohta, kui mingisugust sellele vastukäivat lepingut sõlmitud ei ole.

15. Nende teoste suhtes, mis on kokku säetud mitme isiku poolt ja mille osadel omaette on iseseisev kirjandusline, muusikaline ehk kunstiline tähendus, võib korraldusi teha ainult kõikide kaasautorite ühisel nõusolekul, kui nende vahekorras midagi sellele vastu käivat ei ole; igal autoril on oma üksiku töö kohta õigused maksivad.

16. Autori õiguste tähtaeg, lugedes teokse ilmumisest, arvatakse: annete kaupa väljaantavatel töödel — iga ande kohta eraldi; perioodilistel — iga numbril, raamatu ja vihu kohta eraldi; väljaannete kaupa ilmuvatel — viimase väljaande ilmumisest arvates, kui üksikute väljaannete vaheaeg üle kahe aasta ei tõuse, — vastasel korral aga iga väljaande ilmumisest arvates eraldi.

17. Kui teos ilmub autori nimeta (anonüümiselt) ehk mingisuguse väljamõeldud nimega (pseudoniimiga), on autori õigused selle teokse kohta maksivad viiskümmend aastat ilmumisest arvates; kui aga autori ehk tema õiguste omandaja poolt teokse kohta autori õiguste suhtes teada antakse, on õigused üldistel alustel maksivad.

18. Tähtaeg arvatakse selle aasta 1. jaanuarist, kus autor suri ehk teos ilmus.

19. Iga võõra töö tarvitamise üle otsustamiseks säaduslikes korras peab autor laenu hallika äranäitama.

20. Isik, kes täiesti ehk osaliselt autorilt õigused on omandanud, ei või ilma autori ehk tema pärandajate nõusolekuta väljaanda ega avalikult ettekanda täienduste, lühenduste ja muudatustega, pääle sarnaste nähtavate hädatarviliste juhtumiste, kus autor paremal tahtmisel äraütelda ei saa.

21. Isik, kes meelega ehk ettevaatuse puudusel autori ehk tema õiguse omandaja huvivid on rikkunud, peab kahjusajaale kõik tekkinud kahjud tasuma.

22. Isik, kes puhtasüdamiselt, vabandavatel põhjustel autori õigusi on rikkunud, vastutab autorile ehk tema õiguste omandajale tekkinud kahju eest saadud kasu ulatuses.

23. Punktides 21. ja 22. tähendatud kahjutasu suurus autorile ehk tema õiguste omandajale määrab kohus kõikide asjaolude õiglasel valgustusel kindlaks.

24. Sääduse vastaselt trükitud eksemplaarid, samuti ka eriliselt selle väljaande jaoks valmistatud trüki abinõud, nagu: stereotüübid, klisheed, kivid j. m. lähevad kahjutasu arvel kahjusajaale poolte omavahel kokku lepitud ehk kohtu poolt määratud hinnaga, ehk jäävad tarvitamiseks kõlbmataks tehtud kujul omanikule.

Kui väljaandest on säädusevastaseks tunnistatud ainult üks osa, mida muust osast eraldada võib, siis rikutakse ainult nimetatud osa ära ehk antakse nõudjale.

Rikkumise alla käivad kõik säädusevastaselt väljaantud eksemplaarid ja abinõud, mis leiduvad väljaandja, trükkija ning raamatumüüjate juures laiali laotamiseks.

Märkus: Säädusevastaseks loetakse ka muusikateoste igasugused omavolilised automaatsed väljaanded.

25. Kahjutasu nõuded autori õiguste rikkumise puhul, samuti ka punkt 24. nähtud nõudmised võib kahjusaja enda äranägemise järele kodanlikes kohtupidamise korras harutusele anda, asja kaelakohtulist külge kõrvale jättes.

26. Kahjutasu nõudmise õigus (autori õiguste rikkumise puhul) kaotab oma jõu viie aasta pärast autori õiguste rikkumisest arvates.

Nõudmised säädusevastaste väljaannete ja nende väljaandmise abinõude kõrvaldamiseks (punkt 24) tulevad sisseanda autori õiguste tähtaja piirides, kuni omavoliliselt väljaantud eksemplaarid ja väljaandmise abinõud olemas.

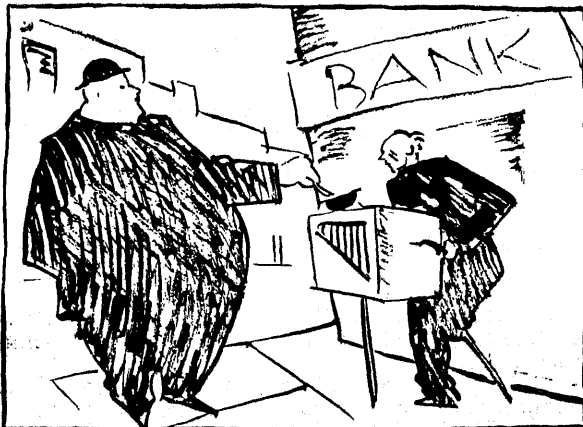
Kolmas päätükk.

Autori õigused muusikaliste teoste kohta.

42. Autoril üksi on õigus helitööd ümber töötada ja välja anda lühendatud kujul ja popurradena, osaliselt ehk tervena ühele ehk mitmele häälele, teistesse tonaalsustesse, üksikuile pillele ehk tervele orkestrile, automaatsed instrumentidele.

Kui komponist isikliselt, ehk keegi teine tema autori õigusi tarvitades on müügiks automaatsed instrumentidele

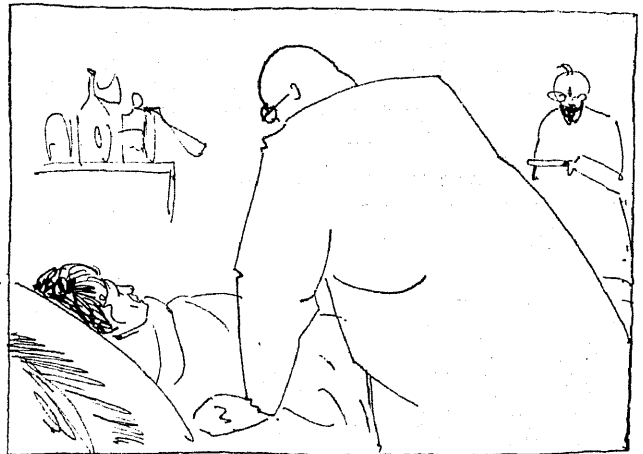
Kunsti toetaja.

Peet Areni karrikatuur.

Õeldagu veel, et ma kunsti ei toeta!

Beethoveni arvustus.

Peet Areni karrikatuur.

Nagu teada, suri Beethoven vesitõppe. Kolmanda operatsiooni järele, kui tal hulk vett väljalastud oli, sõnas ta: „Parem on ikka, et vesi kõhust tuleb kui sulest.“

väljaandeid teinud, siis on igal isikul, kellel Eestis sellekohane sissesääde, õigus komponistiga samasuguste noodistamise lubade üle läbirääkimisesse astuda; kui komponist ära ütleb, on õigus seda luba kohtuteel nõuda, kus juures kohus autori tasu ja noodistamise tingimised ning abinõud kindlaks määrab.

43. Helilooja autori õiguste rikkumiseks ei loeta: 1) variatsioonide, transkriptsioonide, fantaasiate, etüüdide, tervete võõra helitöö osade väljaandmine ja nende laenamine, kui need väljaanded originaalist sedavõrd lahku lähevad, et neid iseseisvate töödena vaadata võib, 2) õpetliku ehk teaduslise sisuga väljaannetes ilmunud ehk avalikult ettekantud muusikateostest üksikute kohtade näideteks toomine.

44. Väljamaal ilmunud muusikateoste ümbertrükkimine Eestis käesoleva autori õiguse tähtaja piirides ei ole lubatud ilma isikute nõusolekuta, kellel väljamaal kohalike sääduste põhjal autori õigused on. *)

45. Komponist võib oma helitöö loomisel osaliselt ehk tervena ilmunud kirjanduslisi töid tarvitada, selle teksti väljaandmine on lubatud ainult helitööga koos, ehk üksikult kontserdi eeskavas. Kirjanduslise töö kasutamine, mis on helitöö tekstina kirjutatud, on lubatud ainult kirjatöö autori nõusolekuta.

46. Helitööde kohta tekstiga, mis on kirjutatud komponisti tellimisel, on komponistil täieline õigus, kuid teksti üksikult väljaandmine teksti autori nõusolekuta ei ole lubatud.

Neljäs päätükk.

Muusikaliste, draamatiliste ja muusikalis-draamatiliste tööde ettekande säädused.

47. Muusikaliste, draamatiliste ja muusikalis-draamatiliste tööde avalik ettekanne on täiel määral autori ainuõiguseks.

48. Avalik helitöö ettekanne ilma autori lubata on keelatud, kui igal eksemplaaril sellekohane märkus seisab.

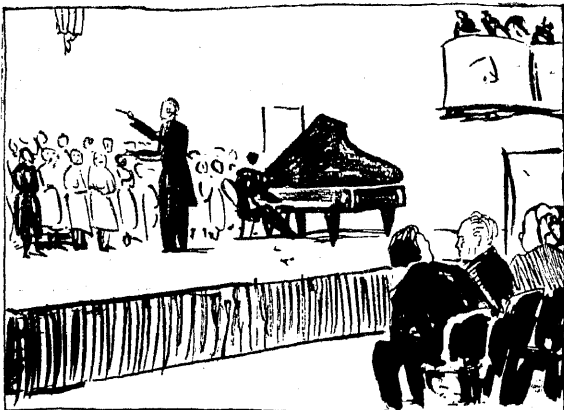
49. Tekstiga helitööde avalikuks ettekandeks annab luba komponist.

*) Käesoleval silmapilgul on see punkt maksev nende riikide kohta, kellega Eestil vastav leping sõlmitud. Toim.

50. Helitööde ettekanne ilma autori nõusolekuta on lubatud:

- 1) kui ettekanne otsekoheisel ehk kaudsel teel teenimise päale ei sihi,
- 2) kui ettekanne sünnib rahvuslistel pidustustel, ehk
- 3) kui sissetulek on määratud ainult häätegevaks otstarbeks ja ettekandja tasu ei saa.

Leinuse lastekoori kontserdil.

Peet Areni karrikatuur

Arvustaja: „Tõesti imelik, aga Behsteini klaveritõusis pool-tooni võrra; näete, saatja ei mängi enam.“

Kaaslane: „Kuidas! on see üldse võimalik.“

Arvustaja: „Just nii, sest oma absoluutse kuulumise põhjal võin ma kinnitada, et koor sugugi ei vajanud.“

TEATED.

Mozarti Requiem Oleviste kirikus.

Laulupeo ajal kannab Tallinna lauluselts „Ilo“ Oleviste kirikus Mozarti Requiemi ette. Et võimalust anda suurema hulga publikumile ettekandele pääsemiseks, korraldatakse pühapäeval 1. juulil kell 7 õhtul avalik pääproov. Ettekanded kontserdiks on esmasp. 2 juulil kell 3 päeval. Ettekandest võtavad osa solistidena: pr. Lüdig-Sinkel — sopraan, prl. L. Orav — alt, hra P. Saks — tenor, hra B. Hansen — bass, lauluselts „Ilo“ 120 liikmelise segakoori ja sinfoonia orkestri saatel. Juhatab hra D. Orgussar.

Piletite hinnad Pääproovile: toolid — 100 mk., pingid 75 mk., laulupeo tegelastele 25 mk.; ettekandele: toolid 150 mk., pingid 100 mk., seisukohad 50 mk.

Eesti klaverivabrik „Astron“ A.-S.

mis hiljuti Tartus avati, on nüüd oma pianinod müügile lasknud. Viimasel kaubanduse ja tööstuse näitusel määrati klaverite eest I. auhind, väike kuld auraha.

Pianinod on laialist tähelepanu äratanud oma hää töö ja ilusa hääle poolest.

Üks suurem klaverivabrik puudus meil Eestis ja loodame et „Astron“ oma ülesannet niisama hiilgavalt edasi täidab kui algus oli.

Laulupeo platsil on

„Esto-Muusikal“ ainukene kiosk, kus müüakse „Helikunna“ numbrid, „Esto-Muusika“ kirjastusel ilmunud Eesti helitöid ja muud muusika kirjandust.

„Vanemuise“ suvemuusika.

„Vanemuise“ aias algasid 27-mal mail suvekontserdid, suurema sinfoonia orkestri poolt. Juhatavad Juhan Ravik ja Juhan Simm.

Orkester on käesolevaks hooajaks õnnelikult kokku säetud. Meeldivad iseäranis on esimesed viiulid ja cello. Üleüldine koosseis on hää, nii et kolmandal kontserdil juba Skriaabini II sinfoonia kuuldavale toodi. Suve jooksul kavatakse ka välispoolt juhatajaid kutsuda, mis igatahes soovitatav oleks.

M. Lüdig-Sinkel ja M. Lüdig

kes hiljuti Pariisis suure eduga esinesid, on St. Franziskost kutse saanud tuleval hooajal sääl paari kontserdiga esineda. Kunstnikkute paar kavatab ka teistes Ameerika linnades kontserte anda, mille üle praegu kirjavahetus käimas.

Kõige suurema orelil Eestis

saab Kaarli kirik tänava sügisel. Orel ehitatakse C. Walkeri vabrikus, Saksamaal. Registrite arv on 87. Orel läheb maksma üle kolme miljoni Eesti marga ja peab 1. oktoobriks valmis olema.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Ed. Visnapuu, Muusika leksikon, kirjastus „Esto-Muusika.“

Kaudne kriitika.

Peet Areni karrikatuur.

A. Rubinstein oli ühes Vieniavskiga kontsertreisil. Teel Ameerikasse kirjutas ta sinfoonia (g-moll) ja nimetas selle „Okeaan“.

Kui hiljem Viinis seda sinfooniat ette kanti, kutsuti ka Bülov auvõõrana kontserdile. Pääle kontserdi, selle asemel, et midagi otsekohest arvustavat ütelda, pööras Bülov kelneri poole lausudes: „Kelner, andke kohe seltersi, mul hakkas okealani kõigutamisest paha!“

Rakveres

Kõige täielikum muusika-
riistade ja nootide kauplus

asub

PIKK TÄN. № 13

Tallinna K.-M. „ESTO-MUUSIKA“ esitus.

Alati saadaval mõõdukate hindadega:

Viiulid,

Gitarrid,

Mandoliinid,

Mandoolad,

Balalai Kad,

Gramofonid j. n. e., j. n. e.

:: Noodid suures väljavalikus. ::

Muusikariistade osad ja keeled.

!!! Kõige kasulikum ostukoht. !!!

H. MASING.

TORMOLEN & Co.

TALLINN REVAL

Jaani tänav 9, 2.   Tel.: 15-02   Johannisstr. 9, 2.

PIANINOD FIRMA „OSTRA“ BERLIN
GRAMMOFONID. ELEKTROGRAMMOFONID

Suur väljavalik

GRAMMOFONI PLATESID

Automobiilid ja jalgrattad BRENNABOR-
tehases.

Lumiere & Jouglia, fotografi plated.
Bromograffid. Elektri soendamise aparaadid.
ventilaatorid. Reklaami-aparaadid. Masina-
rihmad. Viljapuhastamise masinad ja pek-
sumasinad j.n.e.

Kellade, kuld ja hõbeasjade kauplus

I klassi parandus-tööstus

Tallinn, V. Karja t. 2

P. Eichelmann

Ostan kulda ja hõbedat.

A. BRANDMANN'i

Kõige vanem

Schokolaadi, schokolaadi

kompveki, karamelli ja

biskviidi tehas

TALLINN, Väike Tartu maant. № 4

Kõnetraat 15-94.

Pildileht „Odamees“

ilmub 1922 aasta septembrist alates iga kuu üks kord.

„Odamees“ on kõige suurem ja pildirikkam ajakiri Eestis.

„Odamees“ on võrdlemisi kõige odavam Eesti ajakiri.

Laialine ja mitmekülgne, suurem kui ühelgi teisel Eesti ajakirjal senni olnud kaastöölise ringkond laseb aimata „Odamehe“ mitmekülsust ja huvirikkust.

„Odamees“ avaldab rikkalikult pilte kodumaa ajaloost, linnadest, loodusest, kodu- ja välismaade päevasündmusist, toob järjekindlalt haruldasi pilte meie maa ja rahva minevikust, mis senni laiemale hulgale nägematud.

„Odamees“ tahab olla sisuliselt rahvalik, aga soliid laiade hulkade ajakiri.

Nr. 5 (9)-st pääle hakkab ilmuma „Odamehes“ Mayne Reid'i põnevam romaan **Mehhiko rohtlaante elust: „Pääta ratsanik.“**

Tellimishind: 1 aastas (12 nr-it) — 380 mk., 1/2 a. (6 nr-it) — 205 mk., 1/4 a. (3 nr-it) — 115 mk. Üksiku numbri hind 40 mk.

Tellimisi võtavad vastu kõik raamatukauplused ja postkontorid. Tellida võib igast numbrist alates.

Päätalitus: TARTU — Promenaad 7-a, postkast 51, Telef. 67. *

K./M.

„ESTO-MUUSIKA“

TALLINN, Lai tän. nr. 34. Kõnetr. 10-24.

Telegrammi address: ESTOMUUSIKA TALLINN

Ilmuvad järgmised helitööd:

- A. Kapp:**
- 1) Laul ja nutt.
  - 2) Mälestus.
  - 3) Äge võitke.
  - 4) Kevadel.
  - 5) Mets kohas.
  - 6) Sõitis kosja „Õlekubur“.
  - 7) Metsa teel.
  - 8) Vaba Eestile.
  - 9) Kagu.
- M. Lüdig:**
- 10) a) Rahvaväls.
  - b) Kaerajaan. Cello ja klaverile.
  - 11) a) Andante Cantabile.
  - b) Scherzo. Kahele klaverile.
  - 12) Üks pisar veereb.
  - 13) 12 laulu segakoorile.
- R. Lemba:**
- 14) Kontsert G-dur, klaverile orkestriga.
  - 15) Poème d'amour. Viul klaveriga.
  - 16) Hümnuus: oop. „Lembitu tütar“.
  - 17) Kevade laul: oop. „Lembitu talu“.
  - 18) Me lahkunud.
  - 19) Hällilaul.
  - 20) Ilma kuuta . . .
  - 21) Me kenas kohakeses.
  - 22) Menuet, Klaverile.
- Ed. Visnapuu:**
- 23) Muusika Lexikon.
- H. Eller:**
- 24) Berceuse, Viul klaveriga.
- R. Vedro:**
- 25) Ämblik.
- J. Ravik:**
- 26) Laulik.
- P. Flint:**
- 27) Lume sees.
  - 28) Rukkililled. Melodeklamatsioon.
  - 29) Graziosa, Vals.
- B. Rautsmann:**
- 30) Eesti Skoutide Maleva Marsch.
- A. Lewitzky:**
- 31) Vals operetist „Näkkide saar“

Jälemüüjatele harilikud protsendid.

Vanem ja ülemaa tuntud

J. OLBREI muusikaäri

asutatud 1890 a.

TALLINNAS, Suur Tartu m. № 6
Kõnetr. 26-58

soovitab muusikasõpradele omast rikkalikust ladust igasugu muusikariistu, nagu:
gitarresi, mandoliinesi, viilulid, kandleid, harmoonikaid, grammofoone ja nende noote jne.

Kõigi muusikariistade üksikud osad ja
keeled

Harmooniumi, klaveri ja harmoonika materjalid ja üksikud jaod isehitajatele.

T. OLBREI & Ko. muusikariistade töökoja esltus
pianiinod ja harmooniumid

Eesti Klaveri vabrik
„ASTRON“ A.-S.

— TARTUS, Aia tän. 67. —

Kõnetraat 4-68.

Juhatus: TALLINN, Lai tän. 34.

Kõnetraat 10-24.

Kõrgema väärtusega

PIANIINOD

GRAMMOFONID,

TSITERID

jne.

**Klaverite
parandus.**

R.-M.

„Esto-Muusika“

TALLINN, Lai tän. 34.

Kõnetr. 10-24.

NOODID ja nende kirjastus.

**TIIVKLAVERID, PIANIINOD,
MUUSIKARIISTAD**

ja nende osad.

Ainuesitused Eestis:

C. BECHSTEIN, tiivklaverid ja pianiinod.

STEINWAY & SONS, Nev-York, London, Hamburg,
tiivklaverid ja pianiinod.

JUL. HEINR. ZIMMERMANN, Leipzig, muusikariistad.

Eesti Klaverivabrik „ASTRON“, Tartus, tiivklaverid
ja pianiinod.

„VABA EESTI“

Vaba Eesti eesmärk on ühendada kõiki endiseid sõjaväelasi, kasvatada neis kohusetunnet kodumaa vastu, ning tõsta nende vaimlist ja kultuurilist tasapinda.

Vaba Eesti püüab kaasa aidata endiste sõjaväelaste majanduslikkude raskuste kõrvaldamiseks, selle juures paljastades ilmsiks tulevaid väärnähtusi.

Vaba Eesti katsub selgitada ja juhatusi anda kõigis end. sõjav. eluavaldustes, eriti maa ja kohtade küsimuses.

Vaba Eesti toob kokkuvõtteid siseriigi ja välissündmuste kohta ja ka ilukirjanduslikke töid.

Demobiliseeritud sõjav. ja kõik teised kodanikud — tellige nädalalehte „Vaba Eesti“!
Tellimise hind: 1 kuu peale M. 20; 1/2 a. peale M. 120; 1 a. peale M. 240.

Address: „Vaba Eesti“, Tartu.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja E. V. S. Liidu osakonnad.

„HELIKUNNA“

Tellimisi võetakse vastu kõigis Eesti Vabariigi postkontorites ja „Helikunna“ talituses

TELLIMISE HIND:

1/1 aasta pääle — Mk. 500.—   1/4 aasta pääle — Mk. 140.—
1/2 aasta pääle — Mk. 265.—   Üksiknumber . . . Mk. 50.—

KUULUTUSE HIND:

1/1 lehek. Mk. 5000.—   1/4 lehek. Mk. 1400.—
1/2   ”   ”   2600.—   1/8   ”   ”   800.—
Kaane kuulutused 25% kallimad.

Toimetus ja talitus Tallinnas, Lai t. 34

Telefon Nr. 10-24

Telefon Nr. 10-24

LIKÖÖRI- JA NAPSI VABRIK

O.-Ü. GROSS, KASK & CO

VALK

Kõige suurem ja ainukene likööri- ja napsi vabrik
Eestis, kes töötab täieliselt mehanilisel jõul ja valmistab
oma tuntud headuses

Bénédictine,
Cognac,
Curaçao,
Vähja Kümmel

j. n. e.

**Kroonitud kõrgemate au-
hindadega, suurte kuld ja
hõbe aurahadega.**

PEALADU: Narva maantee № 19.
Kõnetraat 5-59.

Esitaja Eestis: HUGO KUUSIK.

EESTI KUULSAMAD LIKÖÖRID.

EESTI MAITSEVAMAD LIKÖÖRID.

G. F. BELJAGIN'I

TEE

HIINAST IMPORTEERITUD,
KÕRGES HÄÄDUSES,
AROOMILINE

Etikett Kaub.- ja Tööstusministeeriumi
poolt kinnitatud

KAUBANDUSKONTOR

G. F. BELJAGIN, TALLINNAS

VANA TURG Nr. 1, KÕNETRAAT 4-81

J. & A. Paalmann'i trükk. Tallinnas, V. Karja tän. 12.

BESTI
RAHVUSRAAMATUKOJU
AR